

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การพัฒนาการบริหารทรัพยากรท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชุมชนบ้านหมอกจำแป่ ครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลัก การบริหารงาน หลักการจัดการทรัพยากร และทรัพยากรในท้องถิ่น ทฤษฎีต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเสนอตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดและหลักการบริหารทรัพยากรการศึกษา
2. ทรัพยากรท้องถิ่นในการจัดการศึกษา
3. การระดมและการบริหารทรัพยากรท้องถิ่น
4. กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรท้องถิ่น
5. แนวคิด ทฤษฎีการบริหารการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรท้องถิ่น
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดและหลักการบริหารทรัพยากรการศึกษา

แนวคิดและหลักการบริหารทรัพยากรการศึกษาจะกล่าวถึงความหมายของการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา ความจำเป็นในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา และหลักการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา ตามลำดับดังนี้

ความหมายของการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2546 : 46) ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาไว้ว่าทรัพยากรคือทุกสิ่งที่ทำให้การดำเนินงานขององค์การหรือหน่วยงานบรรลุวัตถุประสงค์ นักบริหารให้ความหมายและจำกัดความของคำว่าทรัพยากรต่างๆกันไป เช่น บางท่านหมายถึง 4M's บางท่านแบ่งเป็น 3M's โดยตัด M ที่ 3 คือวัสดุอุปกรณ์ออกไปเพราะถือว่า M ที่ 2

คือเงินเป็นตัวรวมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้เงินจัดหาอยู่แล้ว ในด้านเศรษฐกิจมักจะแบ่งเป็นทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรการเงิน และทรัพยากรข้อสนเทศ แต่ไม่ว่าจะกำหนดอย่างไร จะไม่มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ขึ้นอยู่กับว่าองค์กรใดจะเหมาะสมกับการกำหนดออกมาเป็นอะไรจึงจะเหมาะสมมากกว่า

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, มปป : 1) ได้ให้ความหมายทรัพยากรทางการศึกษาในแง่การวิเคราะห์การเงินและการลงทุน หมายถึง ทรัพยากรที่ไม่ใช่เงิน (Non-financial resources) และทรัพยากรทางการเงิน (Financial resources) ในความหมายแรกทรัพยากรที่ไม่ใช่การเงินครอบคลุมปัจจัยการผลิตหลักๆ คือ ที่ดิน แรงงาน ทุน และการประกอบการ ตามนัยนี้ ทรัพยากรทางการศึกษาจึงรวมถึงบุคลากร ที่ดิน สิ่งก่อสร้าง วัสดุ อุปกรณ์ การเรียนการสอนและการผสมผสานการใช้ปัจจัยต่างๆเข้าด้วยกัน

ดังนั้นการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาจึงหมายถึง สิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา บรรลุวัตถุประสงค์ ทรัพยากรทางการศึกษาจึงครอบคลุมอยู่ในความหมายต่างๆไม่ว่าจะมองในแง่ของเศรษฐศาสตร์ หรือทางการบริหารก็ตามการดำเนินการกับทรัพยากรเหล่านี้จึงมีหลักการวิธีการ และแนวคิดเป็นกรอบ เพื่อให้เกิดผลและมีประสิทธิภาพสูงสุด แต่เนื่องจากการศึกษาเป็นงานใหญ่ ขอบข่ายกว้างขวางครอบคลุมหลายส่วน ทรัพยากรจึงมีจำนวนมากและหลากหลายรูปแบบไปด้วย ในส่วนนี้จะเน้นทรัพยากรทางการเงิน วัสดุ อุปกรณ์ และการบริหารจัดการเป็นหลัก

ความจำเป็นในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา

การดำเนินกิจกรรมหรือการกิจของหน่วยงานทางการศึกษานั้น ถ้าหากสามารถดำเนินการไปได้ตามภารกิจที่กำหนดไว้ได้จริง และมีความพยายามที่จะใช้ทรัพยากรที่ตนมีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว การบริหารทรัพยากรจากหน่วยเหนือก็ไม่ต้องมีความจำเป็นอย่างไร แต่ยังมีหน่วยงานทางการศึกษาที่ผู้รับผิดชอบยังขาดความรอบคอบในการบริหารอยู่ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาอยู่

การบริหารทรัพยากรทางการศึกษานั้นมีความจำเป็นต่อหน่วยงานทางการศึกษาดังนี้
ปรีชา คัมภีรปกรณ และคณะ (2536 : 12 - 13) กล่าวถึงความจำเป็นในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาว่า การดำเนินงานหรือภารกิจของหน่วยงานทางการศึกษานั้น ถ้าหากสามารถดำเนินการไปได้ตามภารกิจที่กำหนดไว้ได้จริง และมีความพยายามที่จะใช้ทรัพยากรที่ตนมีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว การบริหารทรัพยากรจากหน่วยเหนือก็ไม่ต้องมีความจำเป็นอย่างไร แต่ยังมีหน่วยงานทางการศึกษา ที่เป็นผู้รับผิดชอบยังขาดความรอบคอบในการบริหารอยู่ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา ดังนี้

1. เพื่อสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมจำเป็นต้องได้รับทรัพยากรไม่ว่าจะเป็น คน เงิน วัสดุ สิ่งอื่นๆ ถ้าหากไม่มีทรัพยากรแล้วการดำเนินกิจกรรมก็ไม่สามารถดำเนินไปได้ หรือถ้าหากได้รับทรัพยากรไม่เพียงพอ กิจกรรมหรือภารกิจที่ดำเนินนั้นอาจทำได้แต่ ไม่สามารถจะได้ผลดี เช่น ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนถ้าหากโรงเรียนได้รับการจัดสรร คน เงิน และวัสดุการศึกษาน้อยโรงเรียนสอนได้ สามารถดำเนินงานได้แต่ผลที่ได้รับจะไม่ดีเท่ากับได้รับคน วัสดุ และเงินอย่างเพียงพอ

2. เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการดำเนินงานในการจัดสรรทรัพยากรให้แก่หน่วยงานนั้น บางครั้งจะเป็นไปเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงาน โดยพยายามจัดหาทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงานได้แก่ การจัดสรรเทคโนโลยีสูงในการทำงานไปให้ เช่น การจัดเครื่องคอมพิวเตอร์ไปใช้แทนเครื่องพิมพ์ดีด

3. เพื่อเป็นการควบคุมการดำเนินงานขององค์กรหรือผู้รับผิดชอบการบริหารทรัพยากร ในบางครั้งก็จะเป็นไปเพื่อควบคุมการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทำหรือดำเนินงานเฉพาะในภารกิจที่มอบหมายหรือกระทำการกิจในช่วงเวลาที่กำหนดไว้ ตัวอย่างเช่น จะเห็นได้ในการบริหารทรัพยากรการเงินที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจะ จัดสรรทรัพยากรเป็นงวด ๆ เพื่อการดำเนิน กิจกรรมแทนการให้งบประมาณทั้งหมดของแผนงานโครงการ

4. เพื่อเป็นการส่งเสริมกิจกรรมใหม่ๆ การบริหารทรัพยากรนอกจากจะเป็นการบริหาร เพื่อให้หน่วยงานดำเนินกิจกรรมปฏิตามความต้องการของหน่วยงานแล้ว ยังเป็นการบริหารทรัพยากรเพื่อเสาะแสวงหาความคิดใหม่ๆ กลยุทธ์ใหม่ๆ ด้วยเช่นกันในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อโครงการทดลอง โครงการวิจัยต่างๆ เป็นต้น

5. เพื่อเป็นการกระจายทรัพยากร ความต้องการทรัพยากรในการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ นั้นมีมากกว่าทรัพยากรที่มีอยู่ ดังนั้นการบริหารทรัพยากรขั้นตอนหนึ่ง คือการจัดสรรทรัพยากร จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำมาใช้ เพื่อกระจายทรัพยากรไปยังหน่วยงานที่มีความต้องการจริงๆ ทั้งนี้ โดยอาศัยเกณฑ์ต่างๆ ในการบริหาร เช่น เกณฑ์ความรีบด่วนของงาน เกณฑ์ความสอดคล้องกันนโยบาย หรือภารกิจหลัก หรือเกณฑ์ความจำกัดของทรัพยากร เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา โดยเฉพาะการระดม และการบริหารทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการจัดการศึกษาผู้บริหารควรตระหนัก และให้ความสำคัญ เนื่อง จากการบริหารทรัพยากรทางการศึกษามีความจำเป็นต่อหน่วยงานทางการศึกษาอยู่หลายประการ คือ เพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการดำเนินงานในการจัดสรรทรัพยากรให้แก่หน่วยงานนั้น เพื่อเป็นการควบคุมการดำเนินงานในองค์กร

หรือผู้รับผิดชอบ การบริหารทรัพยากรในบางครั้ง เพื่อเป็นการส่งเสริมกิจกรรมใหม่ๆ และเพื่อเป็นการกระจายทรัพยากร

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2546 : 46 - 47) ได้กล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาไว้ว่า ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้วางกรอบแนวคิดที่สำคัญของการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาไว้ โดยมีจุดเน้นที่แตกต่างจากเดิม คือ เน้นให้เป็นระบบที่ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระ คล่องตัวในการบริหารทั้งการบริหาร การเงิน สินทรัพย์ และบุคลากรตามแนวทางการบริหารจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) โดยสถานศึกษาจะต้องจัดทำแผนการหารายได้ และแผนการใช้จ่ายเงิน มีการควบคุมดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด อีกทั้งมีระบบตรวจสอบได้เป็นปัจจุบัน และครอบคลุมการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทุกด้าน มีมาตรฐานให้ตรวจสอบได้สะดวก ตลอดเวลาเพื่อความโปร่งใส และความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้โดยมีกรอบแนวคิดทางการบริหารดังนี้

1. มีการวางแผนการเงิน การจัดทำงบประมาณ ที่สอดคล้องกับแผนการดำเนินงาน และการพิจารณา จัดสรรเงินที่เป็นธรรมและโปร่งใส
2. มีการบริหารสินทรัพย์ของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ
3. มีการจัดการเกี่ยวกับการรับและใช้จ่ายเงิน ทั้งเงินงบประมาณ และนอกงบประมาณ ที่สะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ
4. มีการควบคุมการดำเนินงานทางการเงิน การบัญชี และพัสดุที่รัดกุม
5. มีการตรวจสอบเงิน และสินทรัพย์ของสถานศึกษาที่ครอบคลุม และสม่ำเสมอ
6. มีการเก็บรักษาเอกสาร หลักฐานทางการเงินของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และสะดวกต่อการค้นหาและอ้างอิง
7. มีการกำหนด อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ รวมทั้งการจัดการองค์การในการบริหารการเงินของสถานศึกษา ที่มีความชัดเจน และไม่ซ้ำซ้อน

โดยสรุป แนวคิดการบริหารทรัพยากร จะให้ความสำคัญต่อการวางแผนจัดระบบงาน และระบบการควบคุมตรวจสอบที่สอดคล้องกับนโยบายแผนพัฒนาการศึกษา และภารกิจของสถานศึกษา กำหนดขอบเขต หน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากร ขั้นตอนการปฏิบัติงาน และการสร้างความเข้าใจเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง

หลักการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา

มังค์ (Monk อ้างถึงใน นงรัตน์ ศรีพรหม, 2543 : 36 - 39) กล่าวว่า ในการบริหารทรัพยากรนั้นมีหลักกว้างๆ คือเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของหน่วยงาน หลักการบริหารแต่ละประเภทจะมีหลักที่แตกต่างกันออกไป การบริหารทรัพยากรจะเป็นกลไกหรือเครื่องมือสำคัญที่จะกระตุ้นให้สถานศึกษาดำเนินการเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดการศึกษาดังกล่าว จึงกำหนดหลักสำคัญดังนี้

1. หลักความเสมอภาคในการบริหารทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดสรรทรัพยากรนั้น จะต้องถือหลักอย่างเคร่งครัด โดยความเสมอภาคในที่นี้จะเน้นความเสมอภาคในด้านคุณภาพมากกว่าความเสมอภาคในด้านโอกาส ความเสมอภาคในด้านคุณภาพเป็นการตอบคำถามว่าเราจะบริหารอย่างไรจึงจะทำให้หน่วยงาน หรือองค์กร และผู้บริการจะได้รับบริการที่มีคุณภาพเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษา ความเสมอภาคนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทด้วยกันคือ

1.1 ความเสมอภาคในแนวราบ (Horizontal equality) ได้แก่ การที่นักเรียนกลุ่ม และภาวะเหมือนกันจะได้รับการปฏิบัติทัดเทียมกัน (Equality treatment of equal)

1.2 ความเสมอภาคในแนวตั้ง (Vertical Equality) ได้แก่ การกระทำต่อนักเรียนที่แตกต่างกันออกไป (Unequal treatment of unequal)

2. หลักประสิทธิภาพในการบริหารทรัพยากร สิ่งที่ต้องคำนึงให้มากที่สุดในขณะที่ทรัพยากรมีจำกัดได้แก่ ความมีประสิทธิภาพ ความมีประสิทธิภาพในการบริหารนี้จะรวมทั้งประสิทธิภาพในการจัดสรรประสิทธิภาพในการใช้ เป็นต้น ผู้บริหารในฐานะที่รับผิดชอบในการบริหารทรัพยากรทั้งปวงจะต้องพิจารณาหาแนวทางการบริหารว่าในขณะที่ทรัพยากรจำกัดนั้นเราจะใช้ทรัพยากรอย่างไรจึงเกิดประโยชน์สูงสุด การใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพนี้จะรวมจะรวมทรัพยากรทุกประเภททั้ง คน เงิน วัสดุ อาคารสถานที่ หรือแม้แต่ที่ดิน

3. หลักประสิทธิผล หลักการดำเนินงานขององค์กร หรือหน่วยงานก็คือ การบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่กำหนดไว้ การใช้หรือการบริหารทรัพยากรก็คือ พยายามหาสิ่งมาช่วยสนับสนุนในการดำเนินงานของกิจกรรมต่างๆ บรรลุเป้าหมายงานบางอย่างของหน่วยงานต้องล้มเหลวลงเพราะขาดทรัพยากร ตัวอย่างในสถานศึกษาจะเห็นได้ชัดเจนเช่น โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประสบความสำเร็จค่อนข้างสูง ทั้งนี้เพราะผู้บริหารได้บริหารผู้รับผิดชอบไว้ โดยเฉพาะมีอุปกรณ์ และวัสดุในการจัดทำเรียบร้อยและถูกต้องตามความต้องการ ในบางกรณีการดำเนินงานกิจกรรมบางกิจกรรม ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ เพราะขาดการจัดหาทรัพยากรมาให้ เนื่องจากผู้บริหารไม่มีทักษะในการบริหารทรัพยากร และเมื่อจัดหาทรัพยากรมาให้แล้วหน่วยงานจะเกิดขาดทุนทำให้เป้าหมายของหน่วยงานคลาดเคลื่อนไปไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

กล่าวโดยสรุปในการบริหารทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรเงิน ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นและทรัพยากรทางสังคม สิ่งที่ผู้บริหารจะต้องยึดเป็นหลักหรือเป็นแนวทางคือ ความเสมอภาคในด้านคุณภาพของทรัพยากร ความมีประสิทธิภาพ และความมีประสิทธิภาพขององค์กร โดยจะถือหลักสำคัญว่าองค์กรหรือหน่วยงานที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น จะต้องมีการลงทุนและการลงทุนนั้นจะต้องได้รับผลการตอบแทนคุ้มค่าและความคุ้มค่านั้นอาจจะมีผลในรูปแบบของผลตอบแทนที่วัดได้หรือที่วัดไม่ได้ก็ได้ เช่น ความมีเกียรติยศความมีชื่อเสียงและการยอมรับ เป็นต้น

ทรัพยากรท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

ขอบข่ายของทรัพยากรท้องถิ่นในการจัดการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้จะกล่าวถึง ความหมายของทรัพยากรท้องถิ่น ประเภทของทรัพยากรท้องถิ่นในการจัดการศึกษา การบริหาร และการจัดการทรัพยากรการศึกษา ตามลำดับดังนี้

ความหมายของทรัพยากรท้องถิ่น

ทรัพยากรท้องถิ่นมีการเรียกชื่อที่แตกต่างกันออกไป เช่น แหล่งสื่อการสอนชุมชนแหล่งเรียนรู้ แหล่งทรัพยากรชุมชน แหล่งวิทยาการในชุมชน เป็นต้น ซึ่งความหมายเหล่านี้จะใกล้เคียงกัน ซึ่งทรัพยากรท้องถิ่นมีผู้ให้ความหมายดังนี้

กู๊ด (Good, 1971 : 431) กล่าวว่า ทรัพยากรท้องถิ่น หมายถึง สถาบันองค์กรต่างบุคคลที่มีความสามารถในท้องถิ่น วัตถุประสงค์ต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อนักเรียนโดยตรงหรือโดยอ้อม

นิพนธ์ สุขปรีดี (2538 : 105) ให้ความหมายว่า ทรัพยากรท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในชุมชนซึ่งครู และนักเรียนอาจนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษาได้ เช่น พิพิธภัณฑ์ สถานที่ราชการ โบราณสถาน บ้านเจ้าอาวาส และบุคคลที่โรงเรียนเชิญมาเป็นวิทยากร หรือครูออกไปสัมภาษณ์เยี่ยมเยียนเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา เช่น บุรุษไปรษณีย์ ตำรวจ ชาวบ้าน พ่อค้า หรือเจ้าหน้าที่ราชการ เป็นต้น

บุญทิพย์ บุญสมบัติ (2532 : 27) กล่าวว่า การเรียนรู้ของบุคคลมาจากสิ่งที่อยู่นอกห้องเรียน เช่น ครอบครัว สื่อมวลชน ศาสนา แหล่งทรัพยากรบุคคล หรือวิทยาการที่มีอยู่ในชุมชน

สุมาลี สังข์ศรี (2545 : 14) ให้ความหมายว่า ทรัพยากรท้องถิ่นหมายถึง บุคคล กิจกรรมที่มีอยู่ในชุมชนซึ่งให้ประสบการณ์แก่ประชาชนได้ ดังนั้นทรัพยากรชุมชนอาจเป็นศาสนสถาน พิพิธภัณฑ์ สวนสมุนไพร ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิธีกรรมทางศาสนา ประเพณี ศูนย์การศึกษาในชุมชน ห้องสมุด สถานประกอบการ หน่วยงานต่างๆ ที่มีสาขาอยู่ในชุมชน

กัลป์ยานี จำปี (2549 : 17) กล่าวว่าในชุมชนแต่ละชุมชนจะมีแหล่งวิทยาการมากมาย ที่ผู้เรียนจะสามารถไปศึกษาหาความรู้ ได้แหล่งวิทยาการในชุมชนอาจจะเป็นทรัพยากรบุคคล สถานประกอบการ สถานศึกษาหรือหน่วยราชการ ซึ่งผู้สอนจะต้องวางแผน และประสานในการที่ผู้เรียนจะเป็นผู้ไปศึกษาหาความรู้จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ดังกล่าวด้วยตนเอง ดังนี้

1. ทรัพยากรบุคคล บุคคลในท้องถิ่นนับเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่งสำหรับการศึกษาในท้องถิ่นทางสถานศึกษาควรจัดทำรายชื่อที่อยู่ ความชำนาญของบุคคลในท้องถิ่นนั้น ๆ เมื่อต้องการให้ความรู้แก่ผู้เรียนผู้สอนก็อาจจะเชิญบุคคลดังกล่าวมาให้ความรู้แก่ผู้เรียนหรืออาจจะนำผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่ก็ได้

2. สถานประกอบการ สถานประกอบการในท้องถิ่นเป็นแหล่งความรู้อีกแหล่งหนึ่งที่ผู้เรียนสามารถเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ โดยปกติแล้วสถานประกอบการขนาดใหญ่ในท้องถิ่นจะมีหน่วยงานประชาสัมพันธ์ที่จะสามารถติดต่อเพื่อเข้าศึกษาได้ เช่น โรงพิมพ์ไทยรัฐ สถานีคมนาคมภาคพื้นดินผ่านดาวเทียมของการสื่อสารแห่งประเทศไทย ฯลฯ

3. สถานศึกษาหรือหน่วยราชการ สถานศึกษา หรือหน่วยงานราชการ เป็นอีกแหล่งหนึ่ง ที่อาจจะเข้าไปศึกษาหาความรู้ มหาวิทยาลัย สถาบันราชภัฏ สถาบันอาชีวศึกษา สาธารณสุข ศูนย์วิจัยทางการเกษตร ศูนย์วิจัยประมง จะเป็นแหล่งให้ความรู้ในสาขาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

จากการที่มีผู้กล่าวถึงความหมายทรัพยากรท้องถิ่นไว้หลายความหมายพอจะสรุปได้ว่า ทรัพยากรท้องถิ่นคือเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา ทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต เป็นสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติ และเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นสิ่งที่ทำให้คนในสังคมเกิดการเรียนรู้ และเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ประเภทของทรัพยากรท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

นกร ดังกะพิกุล (2549 : 17) ได้จำแนกประเภทของทรัพยากรของทรัพยากรเพื่อการศึกษาของสถานศึกษาออกเป็น 6 ประเภท คือ

1. เงินทุน ได้แก่ เงินทุนการศึกษาเงินพัฒนาสถานศึกษาในลักษณะต่างๆ ที่สามารถจัดซื้อจัดจ้างทำสิ่งของ หรือจัดสร้างสิ่งก่อสร้างต่างๆ และการใช้จ่ายเพื่อทำกิจกรรมหรือประโยชน์ทางการศึกษาให้มากขึ้น

2. วัสดุอุปกรณ์ การระดมทรัพยากรเพื่อให้มาซึ่งวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ ชิ้นส่วนต่างๆ ที่สามารถนำมาประกอบเป็นสิ่งที่ใช้ได้ และสิ่งของที่สามารถใช้ได้ทันที เช่น สื่อการเรียนการสอน คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

3. ที่ดินสิ่งก่อสร้าง ได้แก่ ที่ดินที่ใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษา อาคารเรียน อาคารประกอบอื่นๆ และสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่ผู้สร้างให้โดยไม่ต้องใช้งบประมาณแผ่นดิน

4. บุคคล ซึ่งได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องที่โรงเรียนได้รับความอนุเคราะห์ให้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้ครู บุคลากร และนักเรียน

5. แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ สถานประกอบการ ศาสนสถาน โบราณสถาน สถานที่ราชการและเอกชน ซึ่งนำมาใช้ประโยชน์เพื่อจัดการเรียนการสอนได้

6. แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างหลากหลาย เช่น ภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำลำธาร น้ำตก ก้อนหิน ดิน เป็นต้น ถ้าโรงเรียนสามารถแสวงหา และนำมาใช้ประโยชน์ได้ในการจัดการศึกษาก็จะเป็นทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติโดยไม่ต้องลงทุน

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2545 : 23) กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรในท้องถิ่นที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ว่าเป็นที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิต เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ จากการทำงาน จากครอบครัว จากสื่อ จากแหล่งความรู้ต่างๆ ในชุมชนเรียนรู้ได้ตลอดเวลา โดยแบ่งแหล่งทรัพยากรเรียนรู้ได้ดังนี้

1. ห้องสมุดต่างๆ เช่น ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดวัด ห้องสมุดของหน่วยงานเอกชน ห้องสมุดวัด ฯลฯ

2. เครื่องมือการเรียนรู้ในชุมชน ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สถานีอนามัยตำบล สำนักเกษตรตำบล

3. วิชาการต่างๆ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ หรือตามวิถีชีวิตของชาวบ้าน ฯลฯ

4. สื่อสารมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วารสาร นิตยสาร จุลสาร ไปสเตอร์ ฯลฯ

5. ภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้แก่ ภูมิปัญญาของผู้รู้ วัฒนธรรม และความอยากรู้ของชุมชน ฯลฯ

6. สื่อพื้นบ้าน ได้แก่ เพลง ลีเก หมอลำ หนังตะลุง มโนราห์ ลำตัด ฯลฯ

7. ครอบครัว ได้แก่ การอบรมสั่งสอน การให้ความรู้การดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพจากพ่อแม่ ฯลฯ

สมาลี สังศรี (2545 : 37) แบ่งประเภททรัพยากรท้องถิ่นออกเป็น 7 ประเภทดังนี้

1. ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำ ดิน ไม้ ฯลฯ

2. วิธีการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน เช่น อาชีพของคน ในชุมชน ตลาด ฯลฯ

3. ศาสนา ประเพณี ได้แก่ ศาสนสถาน ประเพณีทางศาสนา ฯลฯ

4. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในแต่ละท้องถิ่นอาจมีภูมิปัญญาหลายด้าน เช่น การเกษตร ช่างฝีมือ คนตรีไทย เป็นต้น

4.1 หน่วยงาน องค์กรของรัฐและเอกชน เช่น หน่วยงานที่มีเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติงานในชุมชน เกษตรตำบล ครูอาสาการศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น

4.2 สื่อประเภทต่างๆ ในชุมชนเช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ

4.3 สถานที่ที่รัฐสร้างขึ้นเพื่อการศึกษาโดยตรง ได้แก่ ห้องสมุด ที่อ่านหนังสือ ประจำหมู่บ้าน ศูนย์เรียนรู้ชุมชน ฯลฯ

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545 : 99 - 102) ได้แยกประเภทของทรัพยากรท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. วัฒนธรรมชุมชน เป็นสิ่งซึ่งผูกพันแน่นแฟ้นกับวิถีชีวิตของชุมชนนั้นสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมที่สืบทอดกันมาได้แก่ ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรมศาสนา และประเพณีต่าง ๆ เช่น การทำบุญวันพระของของพระพุทธรูปสาสนิกชน การละเล่นของชาวมุสลิม หรือประเพณีกินเจของชาวจีน เป็นต้น

2. กฎ จารีต ประเพณี เป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นที่เกิดจากประสบการณ์ของคนรุ่นหนึ่ง และถ่ายทอดไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง เป็นสำนึกร่วมของคนในชุมชนที่สร้างระบบขึ้นมาเพื่อดูแลควบคุมชุมชนนั้น ๆ เช่น กฎการแบ่งปันน้ำ การจัดกรทรัพยากรป่าไม้ เป็นต้น

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ที่ชุมชนสั่งสมมา เช่น ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม แพทย์พื้นบ้าน ศิลปหัตถกรรม ความรู้เกี่ยวกับถิ่นที่ละเอียดยิ่งลึกซึ้ง ผูกพันกับวิถีชีวิตและธรรมชาติ

4. ทรัพยากรธรรมชาติและวัตถุ ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ซึ่งเป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน ซึ่งคนรุ่นหลังต้องปกป้องรักษาไว้ทั้งที่เป็นแหล่งน้ำ ผืนดิน ป่าไม้ ภูเขา

5. ระบบความสัมพันธ์ของชุมชนในลักษณะครอบครัวเครือญาติมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันช่วยเหลือเกื้อหนุนไปกันไวยามทุกข์ยาก เช่นการลงแขกเกี่ยวข้าวในภาคกลาง การผูกเสี่ยวในภาคอีสาน เป็นต้น โครงสร้างของสังคมที่จะช่วยยึดเหนี่ยวคนในชุมชนไว้ให้เข้มแข็งไม่แตกแยกง่าย

6. ทรัพยากรบุคคล ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

6.1 ผู้นำชาวบ้าน พระผู้อาวุโส ผู้นำเกษตรกร ปราชญ์ชาวบ้านซึ่งถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้าน การเสริมสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่น และการพึ่งพาตนเอง

6.2 กลุ่มองค์กรชุมชนที่ประชาชนรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินกิจกรรมสาธารณะ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพ กลุ่มศาสนา

สรุปได้ว่า ประเภทของทรัพยากรท้องถิ่นในการจัดการศึกษาสามารถจำแนกได้เป็น 5 ประเภทคือ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการเงิน ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น และทรัพยากรทางสังคมที่อยู่ในท้องถิ่นหรือชุมชนที่อยู่ในเขตบริการของโรงเรียนซึ่งครูหรือนักเรียนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน

การบริหารและจัดการทรัพยากรการศึกษา

การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาในแนวปฏิรูปการศึกษา ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้นจะต้องตอบสนองนโยบายที่สำคัญดังนี้

1. การระดมทรัพยากร และการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และ ทรัพยากรอื่นจากทุก ส่วน ของสังคมเพื่อนำมาใช้จัดการศึกษา

2. ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษา ในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุด ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศโดยจัดสรรเงินอุดหนุนรายบุคคลให้แก่ผู้เรียน การศึกษาภาคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐ และเอกชนให้เท่าเทียมกัน และจัดสรรเงินเพิ่มเติมให้แก่ผู้เรียน ที่มีความต้องการพิเศษนอกจากนี้ต้องมีการจัดสรรงบประมาณ และงบประมาณให้สถานศึกษาของรัฐ ตามนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และภารกิจของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงคุณภาพ และความเสมอภาคทางการศึกษา

3. ให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารงบประมาณ และทรัพยากรทางการศึกษาควบคู่ กับการบริหารการเงิน และการบัญชี ระบบการตรวจสอบ ติดตาม และการประเมินประสิทธิภาพ การใช้ งบประมาณการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาเพื่อความโปร่งใส และรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

ดังนั้นการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาจึงต้องใช้กระบวนการบริหารงานเข้ามาช่วย โดยกำหนดกระบวนการที่สำคัญ 4 ขั้นตอนคือการวางแผน หรือการเตรียมการดำเนินการ การควบคุม ติดตามตรวจสอบ ประเมินผล และ การปรับปรุงและพัฒนา

การระดมและการบริหารทรัพยากรท้องถิ่น

ในการระดมและการบริหารทรัพยากรท้องถิ่นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งว่าโรงเรียนจะ ดำเนินการอย่างไร และจะใช้ทรัพยากรเหล่านั้นเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ในโรงเรียนได้อย่างไรให้ เกิดประสิทธิภาพ การวิจัยนี้ จะกล่าวถึงความจำเป็นในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา การ วางแผนและการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา แหล่งทรัพยากรทางการศึกษา การระดมทรัพยากร

และการบริหารทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการศึกษา การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษา การบริหารทรัพยากรท้องถิ่นในโรงเรียน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารทรัพยากรท้องถิ่น และบทบาทของผู้นำชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามลำดับดังนี้

ความจำเป็นในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งของผู้บริหาร สถานศึกษา เพราะทรัพยากรเป็นปัจจัย (Input) สำหรับการบริหารจัดการการศึกษา ปัจจุบันสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐได้รับงบประมาณจัดสรรจากสำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวสำหรับการจัดการศึกษาต่อจำนวนนักเรียนค่าใช้จ่ายสำหรับการดำเนินงาน ซึ่งได้แก่เงินเดือนครู และบุคลากรและงบประมาณในโครงการพิเศษอื่นๆ ดังนั้นความจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาจึงให้ความสำคัญต่อการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ไว้ 2 ประเด็นดังนี้ (นคร ดังคะพิภพ, 2549 : 1๙)

1. งบประมาณภาครัฐไม่เพียงพอ

เป็นที่ทราบกันดีว่า ค่าใช้จ่ายรายหัวที่รัฐจัดสรรให้สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระยะแรก คือ ประถมศึกษา 1,100 บาท มัธยมศึกษาตอนต้น 1,8๖0 บาทและมัธยมศึกษาตอนปลาย 2,700 บาทนั้น ไม่เพียงพอที่จะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ เมื่อผลการศึกษาที่ผ่านมายืนยันว่างบประมาณดังกล่าวไม่เพียงพอจึงทำให้รัฐบาลต้องตัดสินใจเพิ่มค่าใช้จ่ายรายหัว แต่กระนั้นในมุมมองของโรงเรียนจำนวนหนึ่งก็ยังเห็นว่าไม่เพียงพอ

2. การศึกษาไทยพัฒนาจากชุมชนเป็นฐาน

ในอดีตการศึกษาไทยจัดโดยท้องถิ่นโรงเรียนกับชุมชนมีความใกล้ชิดกันโรงเรียนเป็นของชุมชน ครูเป็นลูกจ้างของชุมชน โดยเฉพาะโรงเรียนประชาบาลนั้นเป็นโรงเรียนของชุมชนมาแต่แรกเริ่ม สภาพความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับท้องถิ่นในอดีตนั้น ครูประชาบาลได้รับเงินเดือนจากเงินศึกษาฟรี ประพฤติตนอย่างชาวบ้าน และเป็นมิตรของชาวบ้านมีฐานะเหนือชาวบ้านไม่มากนัก แต่ครูประชาบาลเป็นคนมีความรู้อ่านออกเขียนได้ จึงเป็นที่พึ่งของชาวบ้าน นอกจากนี้ ชาวบ้านยังควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของครูคอยเป็นหูเป็นตาให้แก่ทางราชการได้เป็นอย่างดี ถ้าครูคนไหนดีก็ให้ความเคารพนับถือ ถ้าครูคนใดประพฤติตนเหลวไหลอย่างร้ายแรงชาวบ้านอาจพากันไปฟ้องร้องกรรมการอำเภอได้ ต่อมาหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งได้เกิดสภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจ จนต้องยกเลิกระบบ “เงินศึกษาฟรี” โรงเรียนต้องพึ่งงบประมาณจากส่วนกลาง ทำให้เกิดการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางจนถึงปัจจุบัน โรงเรียนไม่ใช่ของชุมชนอีกต่อไป

แต่จากข้อกำหนดในหมวด 5 ที่ว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษา มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา โดยตรงทำให้สถานศึกษามีอิสระในระดับหนึ่งในการบริหารงบประมาณอย่างคล่องตัวมากขึ้น

การวางแผนและการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา

ปรีชา คัมภีรปกรณ์ และคณะ (2536 : 23-24) ได้กล่าวถึงการวางแผน และการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาถูกมองว่ามีภารกิจ และความรับผิดชอบ 2 ด้าน คือ ในฐานะผู้ใช้ทรัพยากรทางการศึกษา และในฐานะผู้แสวงหาทรัพยากรทางการศึกษา ดังนั้นถ้าพิจารณาถึงบทบาทและภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาแล้ว จะมีการกิจดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบาย และแผนของสถานศึกษา แผนของสถานศึกษาจะสามารถแปลออกเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่สถาบันการศึกษาจะต้องปฏิบัติ ดังนั้นหน้าที่ความรับผิดชอบประการแรกของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การจัดให้มีการทำแผนงานของสถานศึกษาตนเองขึ้น เพื่อจะได้ทราบว่าในช่วงเวลาต่างๆ นั้นจะต้องจัดกิจกรรมอะไรบ้าง อันจะเป็นแนวทางในการแสวงหาหรือการกำหนดทรัพยากรที่จะต้องใช้ในสถานศึกษาที่ตนจะต้องรับผิดชอบ

2. กำหนดทรัพยากรที่ต้องใช้ จากแผนกิจกรรมของหน่วยงานหรือสถานศึกษา ผู้บริหารจะต้องรวบรวมความต้องการด้านทรัพยากรจากแผนงาน โครงการกิจกรรม โดยการจัดทำในรูปของแผนงาน หรืองบประมาณที่ต้องการของสถานศึกษาโดยจำแนกเป็นหมวดหมู่ที่ต้องการอย่างชัดเจน และที่สำคัญคือผู้บริหาร จะต้องเรียงลำดับความสำคัญของโครงการที่จะต้องทำให้ชัดเจนว่า ควรดำเนินกิจกรรมใดก่อน-หลัง ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการบริหารทรัพยากรที่ได้มา ให้สอดคล้องกับกิจกรรมหรือโครงการนั้นๆ

3. การแสวงหาทรัพยากร บทบาทหน้าที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา คือ บทบาทในการแสวงหาทรัพยากรเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการของสถานศึกษา การแสวงหาทรัพยากรทางการเงินนั้นจะต้องแสวงหาจากแหล่งทรัพยากรต่างๆ เช่น งบประมาณ เงินรายได้ของโรงเรียน เงินบริจาค เป็นต้น

4. การจัดสรรทรัพยากร ทรัพยากรที่ได้มานั้นอาจแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบคือในรูปแบบของจำนวนรวมหน้าที่ของผู้บริหารคือ พยายามจัดสรรทรัพยากรที่ได้มาให้กับโครงการ กิจกรรมต่างๆ ดังนี้

4.1 กำหนดเกณฑ์ในการจัดสรร เช่น ความสอดคล้องกับนโยบาย การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวนผู้บริการ เป็นต้น

4.2 เรียงลำดับของโครงการ โดยอาจจะถือความรีบด่วนของโครงการหรือตอบสนองต่อนโยบายของโรงเรียนหรือหน่วยเหนือเป็นหลักในการเรียงลำดับความสำคัญของโครงการ

4.3 ตามหลักความพร้อมของโครงการ เป็นการจัดสรรตามความพร้อมว่าโครงการใดมีความพร้อมในการดำเนินการมากก็จะจัดสรรให้ก่อนโครงการที่ยังไม่มีความพร้อม

5. การใช้ทรัพยากร การใช้ทรัพยากรเป็นการดำเนินกิจกรรมโดยอาศัยแผนงานหรือโครงการเป็นตัวชี้้นำในการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ นั้น ควรจะมีขั้นตอนดังนี้

5.1 กำหนดแผนการใช้ ในการวางแผนการใช้นั้นควรที่จะกำหนดการใช้ทรัพยากรให้สอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการเช่น การใช้กระดาษ ควรจะใช้ในกิจกรรมขั้นตอนใด ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ทรัพยากรที่ได้มาเก็บไว้โดยเปล่าประโยชน์

5.2 ควบคุมการใช้เป็นการดูแลการใช้ทรัพยากรของผู้เกี่ยวข้องในการใช้ทรัพยากรให้ตรงกับคุณลักษณะประหยัด และมีประสิทธิภาพ

6. การประเมินการใช้ การประเมินการใช้ทรัพยากรมีความสำคัญมากผู้บริหารส่วนใหญ่มองข้ามขั้นตอนนี้ไป การประเมินการใช้ทรัพยากรอาจมองในด้านต่อไปนี้

6.1 ประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากร ทรัพยากรบางประเภทที่ได้รับการจัดสรรมานั้นสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ ตัวอย่างเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบกิจกรรมต่างๆ มีประสิทธิภาพตรงกับที่ความต้องการมากเพียงใด

6.2 ประสิทธิภาพของทรัพยากร ทรัพยากรที่ได้รับนั้นทำให้หน่วยงานประสบความสำเร็งโดยใช้ทรัพยากรนั้นตรงกับเป้าหมาย

6.3 ความเพียงพอของทรัพยากร ประเมินว่าทรัพยากรที่ได้รับการจัดสรรมานั้นเพียงพอ กับความต้องการหรือไม่

6.4 ปัญหาอุปสรรคในการใช้ทรัพยากร ผลจากการประเมินของผู้บริหารจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไข เช่น การจัดสรรการใช้ และการควบคุม เป็นต้น

สรุปได้ว่า บทบาท และภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษามีภารกิจที่สำคัญในฐานะผู้แสวงหา และผู้ใช้ทรัพยากร คือ การกำหนดนโยบาย และแผนของสถานศึกษา การกำหนดทรัพยากรที่ต้องการ การแสวงหาทรัพยากร การจัดสรรทรัพยากร การใช้ทรัพยากร และการประเมินการใช้ทรัพยากร ดังนั้นการวางแผนการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่ง และเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการระดม และบริหารทรัพยากรเพื่อประโยชน์สูงสุดในการจัดการศึกษา

แหล่งทรัพยากรทางการศึกษา

ทรัพยากรทางการศึกษานั้นมีที่มาจากหลายแหล่งด้วยกันแต่ที่จะยกมานี้เป็นเพียงตัวอย่างของแหล่งทรัพยากร ดังนี้ (หวน พินธุพันธ์, 2546 : 17)

1. งบประมาณแผ่นดิน สถานศึกษาที่เป็นของราชการงบประมาณแผ่นดินถือว่าเป็นแหล่งทรัพยากร แหล่งใหญ่ที่สุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรทางการเงิน โดยจะรวมเงินไว้ทุกหมวดเงินเดือนค่าจ้าง จนถึงหมวดที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ปัจจุบันการจัดเงินงบประมาณรัฐบาลพยายามจัดให้ตามโครงการต่างๆ

2. เงินนอกงบประมาณ นอกจากเงินรายได้แผ่นดินแล้ว บางสถาบันการศึกษายังมีรายได้ของตนเองโดยเฉพาะเช่น เงินบำรุงการศึกษา หรือเงินอื่นๆ ซึ่งเงินเหล่านี้เป็นเงินที่สถานศึกษานั้นสามารถจัดหามาได้และสามารถจัดทำโครงการเพื่อใช้ในกิจกรรมของโรงเรียนได้

3. เงินจากการลงทุน สถานศึกษาที่เป็นของเอกชนแหล่งเงินรายได้ส่วนใหญ่มาจากการลงทุนของเจ้าของกิจการซึ่งอาจจะเป็นเอกชน มูลนิธิ สมาคมก็ได้ เงินนี้จะใช้ในการดำเนินกิจกรรมทั้งปวงของสถานศึกษานั้นร่วมกันกับเงินรายได้ที่เรียกเก็บจากผู้เรียน

4. ทรัพยากรจากชุมชน ชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีความสำคัญมากสถาบันการศึกษาจะได้รับการสนับสนุนทรัพยากรแทบทุกประเภทจากชุมชน แหล่งทรัพยากรของชุมชนประกอบด้วยบุคคล องค์กรต่าง ๆ เช่น สมาคม มูลนิธิ องค์กรกุศลต่าง ๆ ทรัพยากรจากชุมชนที่ให้แก่สถาบัน

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาจำเป็นต้องรู้แหล่งทรัพยากรทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย งบประมาณแผ่นดิน เงินนอกงบประมาณ เงินจากการลงทุนทรัพยากรจากชุมชน และทรัพยากรจากต่างประเทศ

การระดมและการบริหารทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการศึกษา

การระดมและการบริหารทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารหน่วยงานและสถาบันการศึกษาควรตระหนักและให้ความสำคัญมากเป็นพิเศษ ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผล 2 ประการ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2546 : 88)

1. หน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐ และเอกชนต่างก็มีข้อจำกัดเกี่ยวกับทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อใช้สำหรับการบริหารจัดการ

2. บนพื้นฐานของการบริหารทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารหน่วยงานและสถาบันการศึกษาต้องคำนึงถึงควมมีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรทางการบริหาร

ตามที่ทราบมาแล้วว่า แหล่งทรัพยากรทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นจากทางภาครัฐบาลจากเอกชนและรายได้จากการดำเนินงานหน่วยงานทางการศึกษาเอง ผู้บริหารจะต้องทราบถึงแหล่ง

ที่มา การแสวงหาและสามารถใช้ทรัพยากรดังกล่าวให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้นการระดม และการบริหารทรัพยากรเพื่อให้ประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารควรดำเนินการโดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. นโยบายและแผนงานที่ชัดเจนของหน่วยงานและสถาบันการศึกษาหน่วยงาน และสถาบันการศึกษาจะต้องตอบให้ได้ว่าเป้าหมายของการผลิต และการบริการคืออะไรจะดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพอย่างไรและต้องใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอะไรบ้างระดมจากแหล่งใด และใช้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างไร

2. การดำเนินงานของหน่วยงานและสถาบันการศึกษา การดำเนินงานถือว่าเป็นยุทธวิธีที่ผู้บริหารและผู้ร่วมงานจะต้องแสวงหาแนวทาง และวิธีที่เหมาะสมของบริบทตามหน่วยงาน และสถาบันการศึกษาโดยใช้การระดมสรรพกำลังที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และให้เกิดประสิทธิภาพดำเนินงานกิจกรรมนั้นๆ

3. การติดตามและประเมินผล เป็นกิจกรรมทางการบริหารที่สำคัญประการหนึ่งที่หน่วยงานและสถาบันการศึกษาต้องใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้สามารถรับทราบผลการดำเนินงานว่ามีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายหรือไม่เพียงใด และควรปรับปรุงหรือพัฒนาหรือไม่ อะไรและอย่างไร

การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษา มี 2 ทางดังนี้

1. ร่วมมือกับชุมชนในท้องถิ่น ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และสถานศึกษาอื่นๆ จัดรวบรวมแนวปฏิบัติทางวัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ เจริญประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ ศึกษาในลักษณะเฉพาะท้องถิ่น จัดทำเป็นเอกสาร หรือเป็นแหล่งเรียนรู้ไว้เพื่อเป็นต้นแบบในการอ้างอิงอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นไว้

2. สนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เช่น แหล่งท่องเที่ยวป่าไม้ แหล่งน้ำ แหล่งโบราณ แหล่งวัฒนธรรมต่างๆ สถานที่สำคัญทางศาสนา เช่น วัด โบสถ์ มัสยิดสถานที่ราชการให้เป็นสถานที่เรียนรู้รวบรวมความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชุมชนสะสมมาให้เป็นหมวดหมู่ เช่น ด้านการประกอบอาชีพ ด้านศิลปวัฒนธรรมด้านการแพทย์แผนไทย ด้านเกษตรกรรม เผยแพร่สานกับชุมชน พร้อมทั้งรวบรวมผู้รู้

สรุปได้ว่าการระดมทรัพยากรและการบริหารทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการศึกษา ผู้บริหารตระหนักและให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้คือ ความชัดเจนของเป้าหมายของสถานศึกษา การดำเนินงานของสถาบันการศึกษา และการติดตามประเมินผล

การบริหารทรัพยากรในโรงเรียน

ปีเตอร์ (Peter อ้างถึงในกระทรวงศึกษาธิการ, 2545 : 176) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการทรัพยากรมีความสำคัญต่อการบริหารงานในโรงเรียน ถ้าการบริหารทรัพยากรในโรงเรียนไม่มีประสิทธิภาพ ความเครียด และการสูญเสียขวัญกำลังใจจะตามมา พุดโดยกว้างๆ ทรัพยากรที่ทีมต้องจัดการ คือ คน เวลา เงิน วัสดุอุปกรณ์

การจัดการคน คือการจัดการที่ตัวบุคคล ผู้ได้บังคับบัญชาที่อยู่ในองค์กร ผู้จัดการที่จะประสบความสำเร็จจะต้องเป็นผู้ที่สามารถผสมผสานคนกับการบริหารเข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถทำงานให้ประสบความสำเร็จตามความเป็นจริงผู้ที่สามารถผสมผสานความสามารถในการทำงานให้สำเร็จและสนใจเพื่อนร่วมงานอย่างแท้จริง ผู้จัดการลักษณะนี้มีเป้าหมายและวิธีที่จะบรรลุถึงเป้าหมายนั้นอย่างชัดเจน ยิ่งไปกว่านั้นผู้จัดการประเภทนี้มีความสามารถในการเปิดโอกาสให้สมาชิกทีมคนอื่นๆ ตัดสินใจว่าจะทำงานบรรลุเป้าหมายได้อย่างไร และให้การสนับสนุนช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานที่ประสบอุปสรรคในการทำงาน

การจัดการเวลา การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพแตกต่างกับประสิทธิภาพหมายถึงการทำงานให้ได้มาตรฐาน ในขณะที่ประสิทธิภาพหมายถึง การทำอย่างถูกต้อง และเป็นไปตามกาลเวลา การจัดการเวลาที่ดี ช่วยให้คนเพิ่มประสิทธิภาพ และรักษาไว้หรือเพิ่มพูนประสิทธิภาพ

การจัดการเงิน การจัดการเงินในที่นี้หมายถึงงบประมาณหรือเงินทุนเงินที่ทางโรงเรียนจัดสรรให้ทีมของเราเพื่อเป็นวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน

การจัดการวัสดุ อุปกรณ์ หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์การสอน อาจรวมถึงตำรากระดาน เขียนจดหมาย กระดาษ คำถ่ายเอกสาร วัสดุทัศนศึกษา คอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และอื่นๆ ต้องมีการบันทึกรายการใช้วัสดุเป็นรายปี หรือรายทอม เพราะจะมีส่วนที่ใช้แล้วหมดไปในการสอนเช่น กระดาษแบบฝึกหัด กระดาษ กาว วัสดุเหล่านี้ถือเป็นวัสดุสิ้นเปลือง

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารทรัพยากรท้องถิ่น

บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระบบการศึกษาว่าด้วยการมีส่วนร่วม (Participative Fullett) โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กับผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเข้าเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การเสริมสร้างพลัง (Empowerment) โดยสร้างความรู้ ทักษะ และความมั่นใจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสร้างโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่ต้องการให้มีการกระจายอำนาจการบริหาร การสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบในพันธะภาระการศึกษามีไข่เรื่องของคนใดคนหนึ่ง หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของทุกคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษา เช่นหน้าที่ของความ

เป็นพ่อเป็นแม่ ครู เป็นต้น นอกจากนี้กระบวนการการทำงานและผลงานของสถานศึกษาแห่งนั้นต้องสามารถตรวจสอบได้ทุกเมื่อ โดยสังคมและประชาชนการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2547 : 30 - 33) กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูลข่าวสาร กำหนดปัญหาและความต้องการของตนเอง และการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ถ้าสามารถบริหารการมีส่วนร่วมได้อย่างเหมาะสมแล้ว การบริหารงานก็จะเกิดผลดีมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้ามหากเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมมากจนเกินไปก็จะทำให้เกิดข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะ หลากหลายจนเกินขอบเขต ซึ่งจะทำให้การบริหารงานขาดประสิทธิภาพท้ายที่สุดก็ไม่สามารถดำเนินการอะไรเป็นชิ้นเป็นอัน ไม่ว่าการมีส่วนร่วมนั้นจะกระทำโดยตรงหรือ โดยอ้อมตลอดจนการเข้าไปมีส่วนร่วมในรูปแบบลักษณะใดๆ ก็ตามจะปรากฏผลเป็น 2 ลักษณะดังนี้

1. การมีส่วนร่วมที่สร้างสรรค์(Constructive Participation) คือ การมีส่วนร่วมที่ทั้งสองฝ่ายต่างมองโลกไปในทางที่ดี พร้อมทั้งจะร่วมกันสร้างสรรค์ด้วยการปรับทัศนคติเข้าหากันเกิดความเรียนรู้และสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อที่จะแก้ไขปัญห และหาข้อยุติต่างๆ อันจะนำไปสู่การร่วมมือร่วมใจบนพื้นฐานที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายพึงพอใจ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้จะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าและเป็นสิ่งที่สังคมพึงปรารถนา

2. การมีส่วนร่วมที่มีความขัดแย้ง คือการมีส่วนร่วมที่ทั้งสองฝ่ายต่างมีอคติต่อกันเป็นการมองโลกในแง่ร้าย เมื่อมีโอกาสเผชิญหน้ากันจะพยายามหักล้างความคิดซึ่งกันและกัน โดยไม่มีการปรับทัศนคติเข้าหากัน จึงยากที่จะหาจุดร่วมให้เกิดความพึงพอใจกันได้ การร่วมมือร่วมใจจึงแอบแฝงไว้ซึ่งความไม่จริงใจต่อการดำเนินการกิจกรรม

รุจิร ภูสาระ (2545 : 44 - 56) กล่าวว่า โรงเรียนเป็นส่วนย่อยส่วนหนึ่งของชุมชน และสภาพกว้างขวางโรงเรียนจัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม โรงเรียนจะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ดีได้ก็ต่อเมื่อโรงเรียนสามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้ โรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีลักษณะเช่นเดียวกับชุมชน คือแต่ละชุมชนต่างก็มีความวัฒนธรรมเป็นของตนเอง วัฒนธรรมเป็นเสมือนกรอบของมาตรฐานที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อ และค่านิยมที่ได้ปฏิบัติมาแล้วเป็นอย่างดี ในอดีตวัฒนธรรมโรงเรียนช่วยให้โรงเรียนเป็นสถานที่ปลูกฝังหรืออาจทำให้เป็นฝันร้ายของนักเรียนก็ได้ อย่างไรก็ตามครู และหลักสูตรจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่าวัฒนธรรมและหลักสูตรของโรงเรียนต่างก็เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ของชุมชน และสังคมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ โรงเรียนรับผิดชอบการกำหนดรูปแบบของสังคมการพัฒนาสังคมในภาพรวมทั้งหมดต้องทำอย่างต่อเนื่องโรงเรียนจะเป็นผู้นำความเจริญความเปลี่ยนแปลงที่ดีมาสู่ชุมชน และคนในสังคม และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนต้องประชาสัมพันธ์ให้หลากหลายวิธี ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สุเทพ ทองประดิษฐ์ (2545 : 198) กล่าวถึงความสำคัญของชุมชนที่มีต่อการจัดการศึกษาทรัพยากรที่สำคัญยิ่งของการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต คือการจัดการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในการเตรียมบุคลากรให้พร้อมสู่การเปลี่ยนแปลงใหม่ เพราะหากไม่สามารถพัฒนาคนให้เป็นบุคลากรแห่งการเรียนรู้ได้ประเทศชาติก็มีบุคลากรที่จมอยู่ภายใต้อดีตล้าหลัง ตามปัจจุบันไม่ทัน และถูกกลบออกจากความสำคัญของโลกในอนาคต

อนุพล มาชนะสารวุฒิ (2543 : 37-38) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม (Participation) ของชุมชนในการจัดการศึกษาเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้พัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการกับปัญหาของตนอย่างเต็มที่ และเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมและภารกิจของตนที่มีส่วนร่วมต่อองค์การในฐานะที่โรงเรียนเป็นหน่วยงานหนึ่งของสังคมที่จะจัดตั้งขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของสังคมและชุมชน

ประโยชน์ของการให้ประชาชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษา

1. ได้ทราบถึงความต้องการของท้องถิ่น
2. แบ่งเบาภาระหรือรับภาระแทนราชการในการ จัดการ ศึกษา ใ้บางกรณี
3. เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถ. เนศ. ษากับชุมชนหรือผู้ร่วมงาน
4. ลดความขัดแย้งในการบริหารงาน
5. เป็นการสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ
6. เป็นการเสริมสร้างบรรพการ ทำงานแบบประชาธิปไตย
7. เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการ บริหารงาน ซึ่งเท่ากับว่าลดต้นทุนในการผลิตเพราะ

ทุกคนจะมีความรู้สึกร่วมกันว่ามีส่วนเกี่ย.ข้องผูกพันและเป็นส่วนหนึ่งขององค์การจึงช่วยกันใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด

สรุปได้ว่า ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง ผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตจากระบบการศึกษาไทยก็จะมีลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เก่ง ดี มีความสุขเป็นกำลังสำคัญในการสร้างครอบครัวที่อบอุ่นสร้างชุมชนเข้มแข็ง เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งปัญญาสังคมแห่งความเอื้ออาทรแบ่งปัน และสมานฉันท์เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติให้รุ่งเรือง การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแบ่งลักษณะความสัมพันธ์ 2 ทาง คือ โรงเรียนและชุมชนมีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้ และผู้รับ โรงเรียนมีบทบาท สำคัญเป็นผู้นำความเจริญให้กับชุมชน ประสานงานด้านการพัฒนาในชุมชน สนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี วิธีประสานงาน และประชาสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

บทบาทของผู้นำชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545ข : 79- 86) ได้วิเคราะห์บทบาทบัญญัติในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และสรุปภารกิจที่มุ่งหวังให้ผู้นำชุมชน และประชาคมในชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วมจัดการศึกษาทุกระดับ และทุกประเภทได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในทางวิชาการ ในการจัดการศึกษาที่ยึดผลที่เกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เก่ง ดี มีความสุข มีความเป็นไทย และมีภูมิปัญญาสากล นั้น ทุกฝ่ายที่มีส่วนได้เสียในสังคมควรมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาเปิดโอกาสให้สถานศึกษา ข้าราชการครู และผู้ปกครองในท้องถิ่นสามารถกำหนดสาระของหลักสูตร ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน สังคม และ ประเทศชาติการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว ควรเป็นไปตามแนวคิดการให้ชุมชนเป็นเจ้าของ กล่าวคือ เปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อยู่ในชุมชน เรียนรู้ชุมชนจากประสบการณ์จริง ในสถานการณ์จริง เรียนรู้ จากภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ สถานประกอบการในชุมชน และผู้นำชุมชนใน ฐานะที่รู้จักท้องถิ่นของตนเองเป็นอย่างดี ซึ่งจะเป็นผู้มีส่วนร่วม อย่างดียิ่ง ดังนั้นในการพัฒนา หลักสูตรของสถานศึกษาให้ตรงกับสภาพปัญหา และความเดือดร้อนของท้องถิ่นนั้นผู้นำในด้านต่างๆ ของชุมชนที่ได้รับการสรรหาเข้าเป็นคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะมีบทบาทที่สำคัญใน การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

1.2 การมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการในการเรียนรู้ การพัฒนากระบวนการ เรียนรู้ให้มีความหลากหลาย และเกิดการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องมีการพัฒนาสื่อกระบวนการ ต่างๆของชุมชนเพื่อให้ชุมชนสามารถ นำสื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญา ในชุมชน รวมทั้งการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับการศึกษาในการจัดกระบวนการ เรียนรู้ใน 2 ลักษณะ คือ การจัดตั้งและการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ซึ่งการจัดตั้ง หมายถึงการประสาน ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา พ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย ในการจัดตั้งแหล่ง เรียนรู้ตลอดชั่ว ทุกรูปแบบเพื่อจัดการศึกษาให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ สำหรับทุกคนในชุมชน และการจัดการ คือ การส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนมีความรู้ในวิทยาการทั้งไทยและสากล และการ ใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวางและทันต่อการเปลี่ยนแปลง ในการพัฒนา สาระและกระบวนการเรียนรู้ควรมุ่งเน้นในเรื่องการใช้ประโยชน์จาก “ผู้รู้” ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของ ท้องถิ่น เพื่อจะได้ นำจากประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญการมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทาง การศึกษา และยกย่องเชิดชูเกียรติภูมิของคนในชุมชน

1.3 การมีส่วนร่วมในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตการศึกษาที่ดีต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต ทุกคนในชุมชนควรมีโอกาสได้เรียนรู้ “ทักษะการเรียนรู้” เพื่อจะได้พัฒนาตนเองและสังคม ผู้นำชุมชนควรสร้างสังคมแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในชุมชน

2. การมีส่วนร่วมในการบริหาร หลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการดำเนินงานในระดับท้องถิ่นให้การปฏิบัติงานเสร็จสิ้นที่ระดับสถานศึกษามากที่สุด โดยคำนึงถึงควมมีอิสระและความคล่องตัวในการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ ผู้นำชุมชน และประชาชนในท้องถิ่นสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหาร โดยทำหน้าที่เป็นกรรมการได้ทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา รวมทั้งการมีส่วนร่วมในด้านอื่นๆ ได้แก่

2.1 การมีส่วนร่วมในฐานะกรรมการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งได้กำหนดเรื่องคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีหน้าในการกำกับดูแลส่งเสริม สนับสนุนการบริหารจัดการศึกษา โดยคำนึงถึงการบริหารและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ในชุมชนสามารถเข้าไปร่วมเป็นกรรมการได้ ทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา ซึ่งภาระหน้าที่ของคณะกรรมการทั้งสองระดับมีอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การดำเนินกิจกรรมไปจนถึงการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล รวมทั้งสะท้อนปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นในการจัดการศึกษาในสถานศึกษานั้นๆ ให้เกิดประโยชน์ต่ออาจารย์พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมากที่สุด

2.2 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นวิธีการที่ทำให้การศึกษามีมาตรฐาน และถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยสถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจะแจ้งเปิดเผยรายงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาประจำปีต่อสาธารณชน ซึ่งในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาจะต้องมีการให้ข้อมูลเพิ่มเติม รวมทั้งเชิญผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลการจัดการศึกษาผู้นำชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการให้ข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับการประเมินภายนอกและติดตามรายงานผลการประกันคุณภาพ ทั้งรายงานประจำปีของสถานศึกษาและรายงานการตรวจสอบคุณภาพทุกห้าปี

2.3 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้สนับสนุนการศึกษาทางเลือกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เปิดโอกาสให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และ สถาบันสังคมอื่น มีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานใน ศูนย์การเรียน ผู้นำชุมชนจึงมีหน้าที่ในการให้การสนับสนุนบุคคล ครอบครัว หรือองค์กรในชุมชนที่ต้องจัดการศึกษาทางเลือกตามหลักเกณฑ์ที่ประกาศในกฎกระทรวงและกฎหมาย ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการให้ความสำคัญเป็นพิเศษแก่ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันทั้งในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3. การมีส่วนร่วมทางการเงินและการลงทุนเพื่อการศึกษา ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วม ดังนี้

3.1 การระดมทุนเพื่อการศึกษาในการจัดการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยการระดมทรัพยากรและสรรพกำลังเพื่อการศึกษา เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาอย่างหลากหลาย ผู้นำชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการช่วยระดมทุน และทรัพยากรเพื่อการศึกษาให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสม และความจำเป็น

3.2 เป็นผู้ริเริ่ม และสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาของชุมชน ผู้นำชุมชนอาจใช้วิธีต่างๆ ในการระดมทุนเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดความร่วมมือร่วมใจจากชุมชนภาคเอกชน และสถานประกอบการ เช่น จัดตั้ง กองทุนเพื่อการศึกษาชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือแก่สมาชิกในชุมชน ในด้านการศึกษาอย่างชัดเจน รวมทั้งการติดตามการใช้จ่ายเงินดังกล่าวให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง โปร่งใสและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษา

สรุปได้ว่าบทบาทของผู้นำชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกระดับทุกประเภทมีรูปแบบการเข้ามามีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ดังนี้คือ การเข้ามามีส่วนร่วมทางวิชาการไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการมีส่วนร่วมในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในด้านการมีส่วนร่วมทางบริหารผู้นำชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมโดยการมีส่วนร่วมทำหน้าที่เป็นกรรมการรวมทั้งการมีส่วนร่วมอื่น ได้แก่ การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การประสานงาน และสนับสนุนจูงใจให้คนในชุมชนได้รับการศึกษา และในด้านการมีส่วนร่วมในวงการเงิน และการลงทุนเพื่อการศึกษาผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุนเพื่อการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการระดมทรัพยากร การระดมทุนในการจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา และมีส่วนร่วมติดตามการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการศึกษา

กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรท้องถิ่น

กฎหมาย และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรท้องถิ่นในการวิจัยครั้งนี้จะกล่าวถึง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตามลำดับดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งเป็นพระราชบัญญัติแห่งอาณาจักรไทยซึ่งในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัด

การศึกษาที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและเป็นการศึกษาที่สอดคล้องกับชีวิตจริง สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตเศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละท้องถิ่นไว้ดังนี้ (อิสริย์ ประทุมทิพ, 2549 : 21-32)

หมวดที่ 4 แนวการจัดการศึกษา

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคมได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมือง การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. ความรู้ และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน
3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาความรู้และทักษะด้านคณิต และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง
4. ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต

มาตรฐานที่ 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล
2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ ความรู้ มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไข้ปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติได้ ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกสาขา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษา และนันทนาการแหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่าง พอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนแลสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์การเอกชน องค์การวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภาค ชุมชน เพื่อชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรร งามปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

หมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในส่วนภูมิภาค
ในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคล
ดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัด
การศึกษา

หมวดที่ 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากร และการลงทุนด้านงบประมาณการเงิน และ ทรัพย์สิน ทั้งภาครัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์การชุมชนเอกชน องค์การเอกชน องค์การวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการสถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศ มาใช้จัดการศึกษาดังนี้

1. ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด
2. ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน

องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากร เพื่อจัดการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่น ให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสม และความ จำเป็น ทั้งนี้ให้รัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริม และให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากร ดังกล่าวโดยการสนับสนุนการอุดหนุนและใช้มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีตามความเหมาะสม และจำเป็นทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

การศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาจะเป็นข้อสนับสนุน ให้การทำงานด้านการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น อาจเป็นส่วนหนึ่งของ แรงจูงใจให้เกิดการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาในวงกว้างมากขึ้นได้ปัจจุบันมีกฎหมายหลาย ฉบับที่เอื้อต่อการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ดังนี้ (<http://www.rd.go.th>)

1. พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 420) พ.ศ.2547 ณ วันที่ 17 สิงหาคม 2547 มีสาระสำคัญที่เอื้อต่อการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ดังต่อไปนี้

มาตรา 3 ให้ยกเว้นภาษีเงินได้ตามส่วน 2 และส่วน 3 หมวด 3 ในลักษณะ 2 แห่ง ประมวลรัษฎากร สำหรับเงินได้ที่จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนการศึกษาให้แก่สถานศึกษาของ ทางราชการ สถานศึกษาขององค์กรของรัฐภาค โรงเรียนเอกชน ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียน เอกชนหรือสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ดังนี้

1) สำหรับบุคคลธรรมดา ให้ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้พึงประเมินหลังจากหักค่าใช้จ่าย และหักค่าลดหย่อน ตาม มาตรา 47(1)(2)(3)(4)(5) หรือ (6) แห่ง ประมวลรัษฎากร เป็น จำนวน สองเท่าของรายจ่ายหักไปเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนการศึกษา แต่ต้องไม่เกินร้อยละสิบ ของเงินได้พึงประเมินหลังจากหักค่าใช้จ่ายและหักค่าลดหย่อนดังกล่าว

2) สำหรับบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลให้ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้ เป็นจำนวนเงินหรือมูลค่าของทรัพย์สินเป็นจำนวนสองเท่าของรายจ่ายที่จ่ายไปเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อสนับสนุน การเรียน แต่ต้องไม่เกินร้อยละสิบของกำไรสุทธิก่อนหักรายจ่ายเพื่อการกุศลสาธารณะ หรือ เพื่อการสาธารณประโยชน์ และเพื่อการศึกษาหรือเพื่อการกีฬาตามมาตรา 65 ตรี (3) แห่งประมวล รัษฎากร

ค่าใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนการศึกษาตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับโครงการ ที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบ และเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับรายการดังต่อไปนี้

1. จัดหาหรือจัดสร้างอาคาร อาคารพร้อมที่ดิน หรือที่ดินให้แก่สถานศึกษาเพื่อใช้ประโยชน์ทางการศึกษา

2. จัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อการศึกษา แบบเรียนตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้แก่สถานศึกษาตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนด

มาตรา 4 ให้ยกเว้นภาษีเงินได้ตามส่วน 2 และส่วน 3 หมวด 3 ภาษีมูลค่าเพิ่มตามหมวด 4 ภาษีธุรกิจเฉพาะตามหมวด 5 และอากรแสตมป์ตามหมวด 6 ในลักษณะ 2 แห่งประมวลรัษฎากร ให้แก่บุคคลธรรมดา หรือบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล สำหรับเงินได้ที่ได้รับการโอนทรัพย์สิน หรือการขายสินค้า หรือสำหรับการกระทำตราสารอันเนื่องมาจากการสนับสนุนการศึกษา ตามโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบตามข้อ 3 โดยผู้โอนจะต้องไม่นำต้นทุนของทรัพย์สินหรือสินค้า ซึ่งได้รับยกเว้นภาษีดังกล่าวมาหักเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณภาษีเงินได้ของบุคคลธรรมดา หรือบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีกรมสรรพากรประกาศกำหนด

โดยสรุป ผู้มีเงินได้ซึ่งบริจาคเงินเพื่อสนับสนุนการศึกษา มีสิทธินำเงินที่บริจาคไปหักเป็นค่าลดหย่อนได้เป็นจำนวนสองเท่าของเงินได้ที่ได้จ่ายไปแต่ต้องไม่เกินร้อยละ 10 ของเงินได้พึงประเมินหลังจากหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนอื่น ค่าใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนการศึกษาที่สามารถนำมาหักลดหย่อนต้องเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับค่าใช้จ่าย จัดหาหรือจัดสร้างอาคาร อาคารพร้อมที่ดิน หรือที่ดินให้แก่สถานศึกษาเพื่อใช้ประโยชน์ทางการศึกษา หรือจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อการศึกษาแบบเรียน ตำรา หนังสือ ทางวิชาการ สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยต้องเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบได้แก่ สถานศึกษาตามโครงการพระราชดำริ สถานศึกษากำหนดนโยบายที่จะระดมพลังเพื่อเร่งรัดปรับปรุงคุณภาพ และสถานศึกษาที่รองรับพัฒนาเด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ และเป็นการบริจาคให้แก่สถานศึกษาตามรายชื่อสถานศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด ทั้งนี้ผู้บริจาคต้องมีหลักฐานจากสถานศึกษาที่พิสูจน์ได้ว่าเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนการศึกษาตามโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบ

2) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่สรรเสริญยิ่งดิเรกคุณาภรณ์ พ.ศ. 2538 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขสำหรับการขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ดังกล่าวไว้ใน

มาตรา 8 ว่าต้องเป็นการกระทำความดีความชอบที่มีผลงานอันเป็นประโยชน์แก่ประเทศ ศาสนา และประชาชน ซึ่งจำแนกออกได้เป็นสองประเภท ดังนี้

1. การกระทำความดีความชอบที่มีผลงานอันเป็นประโยชน์แก่ประเทศ ศาสนา และประชาชน

2. การกระทำความดีความชอบที่เป็นการบริจาคทรัพย์สินเพื่อสาธารณประโยชน์

มาตรา 13 การกระทำความดีความชอบที่เป็นการบริจาคทรัพย์สินเพื่อสาธารณประโยชน์ตามมาตรา 8 (2) ต้องมีลักษณะดังนี้

1. เป็นการบริจาคทรัพย์สินเพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น เพื่อการศึกษา การศึกษา การสาธารณสุข การแพทย์ การพัฒนาชุมชน การสังคมสงเคราะห์ หรือความมั่นคงของชาติ

2. ทรัพย์สินที่บริจาคต้องเป็นของผู้บริจาคหรือที่ผู้บริจาคมิสิทธิบริจาคได้ไปนามของตนทั้งนี้ การกระทำความดีความชอบตามมาตรา 8 (2) ต้องมีหนังสือรับรองแสดงรายการบริจาคทรัพย์สินจากหน่วยงานที่ได้รับบริจาค โดยมีผู้ลงลายมือชื่อตามหลักเกณฑ์

จากพระราชกฤษฎีกานี้ จะเห็นว่าผู้บริจาคทรัพย์สินเพื่อการกุศลมีโอกาสได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่สรรเสริญยิ่งดิเรกคุณาภรณ์ ถ้าผู้บริจาคเป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว ซึ่งเป็นแรงจูงใจสำคัญประการหนึ่งสำหรับกระตุ้นการเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา

การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา จะประสบความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของสถานศึกษาหรือไม่ ขึ้นอยู่กับกลยุทธ์หลายประการที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพิจารณาเลือกสรรและนำมาใช้ โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดใหญ่ที่อยู่ในชุมชนเมืองซึ่งมีความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี มีครูจำนวนมากที่มีความรู้ และมีผู้เรียนที่หลากหลายนั้น การบริหารย่อมมีความยากและซับซ้อน ผู้บริหารจำเป็นต้องบริหารอย่างมืออาชีพ และใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ในการบริหาร ที่มพื้นฐานทางวิชาการรองรับ จะบริหารตามความเคยชินโดยไม่ใช้หลักวิชาการไม่ได้

แนวคิดทฤษฎีการบริหารการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรท้องถิ่น

ทฤษฎีการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารทรัพยากรท้องถิ่นในการจัดการศึกษาในโรงเรียนชุมชนบ้านหมอกจำแป้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยทฤษฎีการบริหารเชิงระบบ และการบริหารวัฏจักรคุณภาพของเดมมิง (PDCA) ตามลำดับดังนี้

ทฤษฎีเชิงระบบ

ทฤษฎีระบบ (Systems theory) จัดเป็นสาขาวิชาเกิดขึ้นช่วงปลายทศวรรษที่ 20 ทฤษฎีระบบ เป็นสาขาวิชาที่พัฒนาขึ้น โดยอาศัยแนวความคิดหลายสาขา และทำแนวคิดจากหลายสาขา

วิชามาประยุกต์ผสมผสานสร้างเป็นทฤษฎีระบบขึ้นมา

1. ความหมายของระบบ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของระบบ (Systems) ไว้หลายอย่างต่างๆ กันเป็นที่น่าสนใจ ดังนี้

โกวัฒน์ เทศบุตร (2545 : 2) ได้ให้ความหมายว่า ระบบ คือ กลุ่มขององค์ประกอบ (Set of Elements) ที่ทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมในตัวเอง และสิ่งแวดล้อมโดยรวม

อรนุช มหัทธยานนท์ (2545 : 47) ได้ให้ความหมายว่า ระบบ คือ กลุ่มขององค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วม โดยรับสิ่งเข้า (Input) ผ่านกระบวนการ (Process) ที่มีการจัดเตรียมไว้เพื่อที่จะเปลี่ยน และสร้างสิ่งออก (Output)

จันทร์ธานี สงวนนาม (2545 : 84-85) ได้ให้คำจำกัดความของระบบไว้ว่า ระบบเป็นกลุ่มขององค์ประกอบต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันและมีความเกี่ยวข้องในลักษณะที่ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อกระทำการกิจกรรมให้ได้ผลสำเร็จตามความต้องการขององค์กร

ประทุม รอดประเสริฐ (2541 : 66) ระบบ หมายถึง องค์ประกอบของสรรพสิ่งที่รวมกันอย่างเป็นเอกภาพ โดยแต่ละองค์ประกอบต่างปฏิบัติภาระหน้าที่ของตนอย่างประสานสัมพันธ์กับภาระหน้าที่ขององค์ประกอบอื่นๆ และเป็นการปฏิบัติภาระหน้าที่อย่างมีรูปแบบ และมีขั้นตอนเป็นการเฉพาะ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546 : 690) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า ระบบ หมายถึง ระเบียบเกี่ยวกับการรวบรวมสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะซับซ้อนให้เข้าลำดับประสานกันเป็นอันเดียว ตามหลักเหตุผลทางวิชาการ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์ประสานเข้ากันโดยการผสมรวม เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

สรุประบบ หมายถึง กลุ่มขององค์ประกอบที่ทำงานร่วมกันสัมพันธ์กันทั้งตัวมันเอง และสิ่งแวดล้อมภายนอก เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยมีส่วนประกอบ 3 ส่วน ที่เกี่ยวข้องการกระทำ คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Output)

2. องค์ประกอบของระบบ

นักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของระบบไว้คล้ายกันในการวิจัยครั้งนี้ขอนำเรียนให้ทราบพอสังเขป ดังนี้

โกวัฒน์ เทศบุตร (2545 :4) ได้แบ่งองค์ประกอบของระบบออกเป็น 3 ส่วน เช่น ระบบโรงเรียน ประกอบด้วย 1) สัญลักษณ์ (Symbols) ได้แก่ สื่อ ภาษา คำสั่ง 2) วัตถุ (Objects) เช่น โต๊ะ เก้าอี้ สิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ 3) บุคคล (Subjects) ได้แก่ ครู อาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครองเป็น

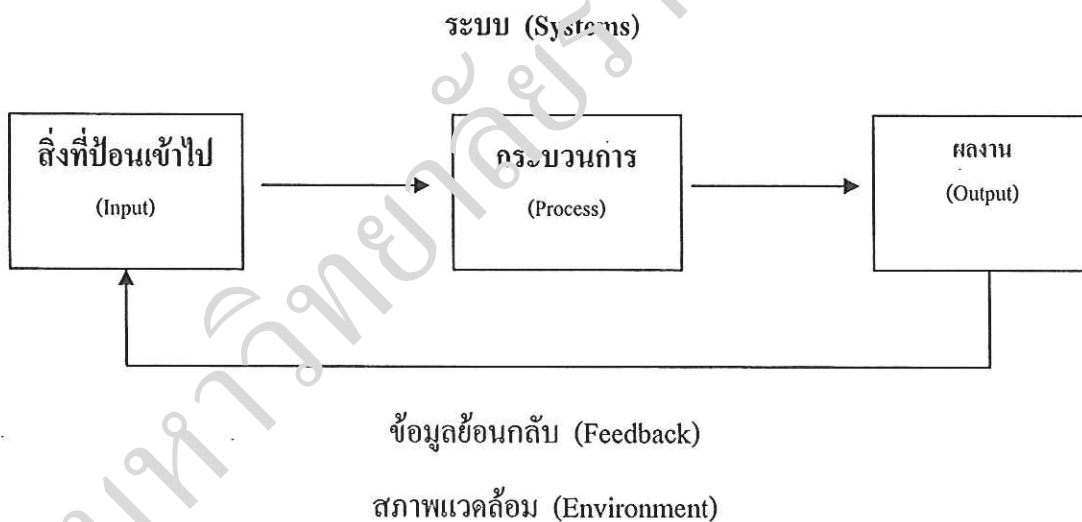
ต้น โดยองค์ประกอบแต่ละส่วนเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ดังนี้ ปัจจัยป้อน (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output)

จันทราณี สงวนนาม (2545 : 86-87) ได้กำหนดองค์ประกอบของระบบทางการบริหาร ประกอบด้วยส่วนประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า (Input) หมายถึง ทรัพยากรทางการบริหารทุก ๆ ด้าน ได้แก่ บุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุ อุปกรณ์ (Materials) การบริหารจัดการ (Management) และ แรงจูงใจ (Motivations) ที่เป็นส่วนร่วมเริ่มต้น และเป็นตัวสำคัญในการปฏิบัติงานขององค์กร
 2. กระบวนการ (Process) คือ การนำเอาปัจจัยทางการบริหารทุกประเภทย่อย ๆ รวมกันอยู่ภายใต้ระบบ ควบคุมวงจร ตั้งแต่การบริหารจัดการ การนิเทศ การวัดผลและประเมินผล การติดตามตรวจสอบ เพื่อให้ปัจจัยทั้งหลายเข้าสู่กระบวนการทุกกระบวนการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 3. ผลลัพธ์ (Product or Output) เป็นผลที่เกิดจากกระบวนการของการนำเอาปัจจัย มาปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
 4. ผลกระทบ (Outcome or Impact) เป็นผลที่เกิดขึ้นหลังจากผลลัพธ์ที่ได้ซึ่ง อาจจะเป็นสิ่งที่คาดไว้ หรือไม่เคยคาดคิดมาก่อน
- อรนุช มหุทัยนนท์ (2545 : 47-48) ได้ให้ความเห็นว่าองค์ประกอบของระบบได้แก่
1. สิ่งเข้า หรือการนำเข้า (Input) เกี่ยวข้องกับการรับ และผสมองค์ประกอบเบื้องต้นที่ ผ่าน เข้าสู่ระบบ เพื่อผ่านกระบวนการ ตัวอย่างเช่น วัตถุดิบ พลังงาน ข้อมูล แรงงานซึ่งจะต้อง ได้รับการจัดการ เพื่อที่จะผ่านเข้าสู่กระบวนการที่จัดเตรียมไว้
 2. กระบวนการ (Process) เกี่ยวข้องกับกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะทำการ เปลี่ยนสิ่งเข้าให้เป็นอย่างอื่น ตัวอย่างเช่น กระบวนการผลิต กระบวนการหายใจของมนุษย์ หรือ กระบวนการคำนวณทางคณิตศาสตร์
 3. สิ่งออก หรือการนำออก (Output) เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายขององค์ประกอบที่เกิด จากกระบวนการไปสู่อุณหภูมิปลายทาง เช่น สินค้าสำเร็จรูป การบริการหรือสารสนเทศ เพื่อ การจัดการ สิ่งออกมาสู่สิ่งแวดล้อม อาจมีทั้งสิ่งออกที่เป็นผลิตภัณฑ์ (Product) เป็นสินค้า หรือการ บริการ (Service) ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม
 4. ผลย้อนกลับ (Feedback) ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของระบบ เช่น ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะในการขาย เป็นผลย้อนกลับไปสู่ผู้จัดการฝ่ายขาย
 5. การควบคุม (Control) เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ และการประเมินผลย้อนกลับ เพื่อ ดูว่าระบบดำเนินงานไปในทิศทางที่จะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ จากนั้นหน้าที่ควบคุมจะ

ทำการปรับเปลี่ยนสิ่งเข้า หรือกระบวนการเท่าที่จำเป็น เพื่อให้แน่ใจว่าระบบผลิตสิ่งออกที่ต้องการ ผลป้อนกลับมักจะรวมเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดของหน้าที่ควบคุม เพราะผลป้อนกลับจะเป็นส่วนหนึ่ง ที่จำเป็นในการปฏิบัติการ ผลป้อนกลับที่เกิดขึ้นแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือผลป้อนกลับเชิงบวก (Positive Feedback) หมายถึง ผลป้อนกลับที่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้กับผลป้อนกลับเชิงลบ (Negative Feedback) หมายถึง ผลป้อนกลับแสดงให้เห็นว่า สิ่งออกเบี่ยงเบนออกไปจากเป้าหมาย ของระบบที่วางไว้ ซึ่งในสภาพความเป็นจริง สมรรถนะของระบบโดยส่วนใหญ่จะมีแนวโน้มที่ เบี่ยงเบน หรือลดลงตลอดเวลา

ประชุม รอดประเสริฐ (2541 : 66) ระบบใดระบบหนึ่งจะประกอบด้วยองค์ประกอบ หรือ ส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือสิ่งที่ป้อนเข้าไป หรือข้อมูลนำเข้า(Input) กระบวนการ (Process) และผลงาน (Output) หรือผลผลิต (Product) ซึ่งทั้ง 3 องค์ประกอบนี้ จะมีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน ทำงาน ร่วมกันเป็นวัฏจักร เมื่อส่วนใดส่วนหนึ่งมีปัญหาหรือไม่ทำงาน ส่วนอื่นก็จะหยุดชะงักไปด้วย และ ระบบยังมีความสัมพันธ์ต่อสภาพแวดล้อม (Environment) อย่างใกล้ชิดที่กล่าวได้ว่า ระบบจะ ได้รับข้อมูลนำเข้าจากสิ่งแวดล้อม และระบบจะสร้าง หรือผลิตผลงานให้กับสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกัน ดังภาพประกอบ 1

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบ และวัฏจักรของระบบ

ที่มา : ประชุม รอดประเสริฐ (2541 : 66)

สิ่งป้อนเข้า (Input) หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ และเป็นองค์ประกอบแรกที่จะนำไปสู่ การดำเนินงานของระบบ โดยรวมไปถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ อันเป็นที่ตั้งของระบบนั้นด้วย

กระบวนการ (Process) เป็นองค์ประกอบที่สองของระบบ ซึ่งหมายถึง วิธีการต่างๆที่จะนำผลงาน หรือผลผลิตของระบบ

ผลิตผล (Product) หรือผลงาน (Output) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสุดท้ายของระบบโดยหมายถึง ความสำเร็จในลักษณะต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพ หรือประสิทธิผลโดย สิ่งที่ป้อนเข้าไป กระบวนการ และผลผลิตหรือผลงานจะอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อม หรือสิ่งแวดล้อมเดียวกัน หรือกล่าวโดยสรุปได้ว่าทั้ง 3 องค์ประกอบต่างก็มีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมเดียวกันจึงจะสามารถดำเนินงานได้ และดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สมชาย หิรัญภิตติ (2543 : 20) กล่าวว่า องค์ประกอบของระบบมีทั้งที่สัมผัสได้คือ เป็น สิ่งที่เป็นวัตถุสิ่งของ หรือสิ่งที่มีชีวิตที่สามารถจับต้องได้ เช่น รถยนต์ หรือบุคคลและ สิ่งที่ไม่สามารถ จับต้อง หรือสัมผัสได้ เช่น ข้อมูลดิบ ข่าวสาร หรือเหตุการณ์

วีระ สุภากิจ (2539 : 28) กล่าวว่า ส่วนระบบหนึ่ง ๆ ก็คือ หน่วย (Units) หรือระบบย่อย ๆ ที่กระทำการร่วมกันกับหน่วยอื่น ๆ เพื่อคัดแปลงสิ่งเข้า ผลิตสิ่งออก เช่น องค์ประกอบ ของระบบควบคุมการจราจรบริเวณสี่แยก ประกอบด้วย ตำรวจจราจร สัญญาณไฟจราจร ร้องหมายและ เส้นบนถนน

สรุปแล้วองค์ประกอบของระบบ หรือส่วนสำคัญของระบบมี 3 ส่วนหลัก คือ สิ่งที่ป้อนเข้าไป หรือข้อมูลนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลงาน (Output) หรือผลผลิต(Product) ซึ่งต้องมีส่วนสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทำการร่วมกันไว้จึงจะสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ประเภทของระบบ

นักวิชาการหลายท่าน ได้แบ่งประเภทของระบบไว้คล้าย ๆ กัน ดังนี้

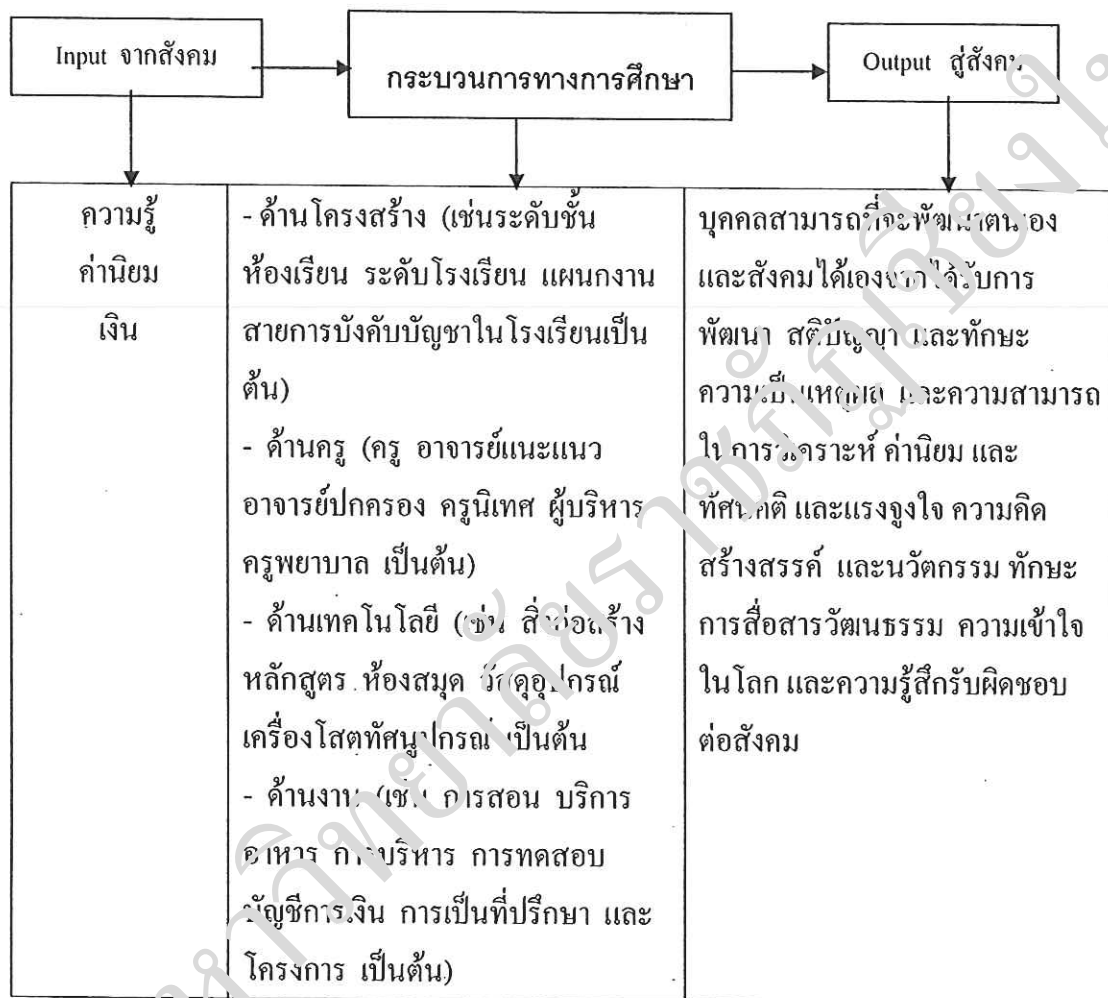
โกวิทน์ เทพบุตร (2545 : 4 - 7) ได้แบ่งประเภทของระบบไว้หลายประเภท ได้แก่

1. ระบบธรรมดา กับระบบเชิงซ้อน (Simple vs. Open)
2. ระบบปิด กับระบบเปิด (Closed vs. Open)
3. ระบบคงที่ กับระบบยืดหยุ่น (Stable vs. Dynamic)
4. ระบบปรับไม่ได้ กับระบบปรับได้ (Non adaptive vs. Adaptive)
5. ระบบชั่วคราว กับระบบมั่นคง (Temporary vs. Permanent)

ในที่นี้จะกล่าวถึงรายละเอียดเพียงระบบปิดกับระบบเปิด ดังนี้

ระบบปิด (Closed Systems) เป็นระบบที่องค์ประกอบไม่มีการปฏิสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมภายนอก หรือมีแต่น้อยมาก เช่น การเดินของเข็มนาฬิกา หรือการทำงานโดยอิสระของโครงการต่าง ๆ

ระบบเปิด (Open Systems) เป็นระบบที่องค์ประกอบภายในระบบมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น ระบบโรงเรียน (School as Open Systems) โรงเรียนเป็นระบบเปิดซึ่งต้องปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอกมากมายตั้งแต่แผนภูมิจากแผนภาพกรอบความคิดดังกล่าวและสามารถนำเสนอในแบบแผนของ “Input – Process – Output Systems” ทางการศึกษา ดังภาพ

ภาพที่ 2.2 แสดงกรอบความคิดแบบ ข้อมูลนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process)

และผลงาน (Output) หรือผลผลิต (Product)

ที่มา : โกวัฒน์ เทพบุตร (2545 : 7)

ชุมพล ศฤงคารศิริ (2547 : 73-75) ได้แบ่งประเภทของระบบเป็น 2 ประเภท คือ ระบบปิดกับระบบเปิด ดังนี้

ระบบปิด (Closed Systems) คือระบบที่มีทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ในตัวเองโดยไม่จำเป็นต้องมีการแลกเปลี่ยนวัตถุดิบ ข่าวสาร หรือพลังงานกับสิ่งแวดล้อม เช่น ปฏิกริยาทางเคมีที่อยู่ในภาชนะที่ปิดไว้อย่างมิดชิด ซึ่งในที่สุดระบบจะค่อย ๆ สลายไปเมื่อสิ้นสุดปฏิกิริยา

ระบบเปิด (Open Systems) เป็นระบบที่มีการแลกเปลี่ยนข่าวสาร วัตถุดิบ หรือพลังงานกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัจจัยที่ไม่ได้กำหนดไว้ก่อน เช่น ระบบการจัดการองค์การระบบมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา เพื่อการอยู่รอดเช่นเดียวกับโรงเรียนที่ต้องปรับเปลี่ยนระบบการทำงานตามแนวปฏิรูปการศึกษาทั้ง 5 ด้าน ซึ่งเรียกว่า ปัญจปฏิรูป

ประสงค์ ปราณีตพลกรัง (2543 : 68) กล่าวถึงระบบปิดและระบบเปิด ดังนี้

ระบบปิด หมายถึง ระบบที่มุ่งภายในตนเอง และไม่มีปฏิกิริยารับทำงานแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันข้ามเส้นแบ่งเขตของระบบกับสภาพแวดล้อมไม่มีปฏิกิริยาความสัมพันธ์ระหว่างกันของส่วนประกอบในระบบนั้น

ระบบเปิด หมายถึง ระบบที่มีปฏิกิริยา และ ทำการแลกเปลี่ยนซึ่งกันกับสภาพแวดล้อมของมัน

สรุปหลักการแนวคิดทฤษฎีระบบมีดังนี้

1. ทฤษฎีระบบมีความเชื่อว่า ระบบจะห้องเป็นระบบเปิด (Open System) กล่าวคือจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมโดยได้รับอิทธิพล หรือผลกระทบตลอดเวลาจากสภาพแวดล้อม
2. มีรูปแบบของการจัดลำดับ (The Hierarchical Model) ในลักษณะของระบบใหม่ และ ระบบย่อยที่สัมพันธ์กัน
3. มีรูปแบบของปัจจัยป้อนเข้า และผลผลิต (Input Output Model) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงผลของปฏิสัมพันธ์ที่มีกับสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มต้นจากปัจจัยกระบวนการ และผลผลิตตามลำดับเป็นองค์ประกอบของระบบ
4. แต่ละองค์ประกอบของระบบจะต้องมีส่วนสัมพันธ์กันหรือมีผลกระทบต่อกัน และกัน (The Entities Model) หมายความว่า ถ้าองค์ประกอบของระบบตัวใดตัวหนึ่งเปลี่ยนไปก็จะมีผลต่อการปรับเปลี่ยนขององค์ประกอบตัวอื่นด้วย
5. ทฤษฎีระบบเชื่อในหลักการของความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ (Cause and Effect) ซึ่งเป็นหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์ได้ ทฤษฎีระบบไม่เชื่อว่าผลของสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง เกิดจากสาเหตุเพียงสาเหตุเดียว แต่ทฤษฎีระบบเชื่อว่าปัญหาทางการบริหารที่เกิดขึ้นมักจะมาจากสาเหตุที่มากกว่าหนึ่งสาเหตุ

6. ทฤษฎีระบบจะมองทุก ๆ อย่างในภาพรวมขององค์ประกอบมากกว่าที่จะมองเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง

7. ทฤษฎีระบบคำนึงผลของการปฏิบัติที่เป็น Output หรือ Produce มากกว่า Process ซึ่งผลสุดท้ายของงานที่ได้รับอาจมีมากมายหลายอย่าง ซึ่งก็คือ ผลกระทบ(Outcome or Impact) ที่เกิดตามมาในภายหลังนั่นเอง

8. ทฤษฎีระบบจะมีกระบวนการในการปรับเปลี่ยน และป้อนข้อมูลย้อนกลับ (Feed Back) เพื่อบอกให้รู้ว่าระบบมีการเบี่ยงเบนอย่างไรควรจะแก้ไขที่องค์ประกอบใดของระบบซึ่งก็คือ การวิเคราะห์ระบบ (Systems Analysis) นั่นเอง

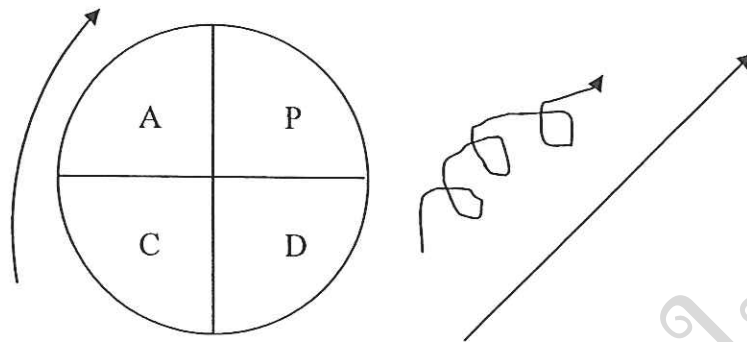
การบริหารวัฏจักรคุณภาพของเดมมิง (PDCA)

การบริหารงานตามวัฏจักรคุณภาพของเดมมิง PDCA จะกล่าวถึง : ความหมายและความสำคัญ ขั้นตอนการบริหารงาน ประโยชน์ของการติดตามผลการปฏิบัติงาน และการพัฒนาแก้ไขปรับปรุง มีรายละเอียดดังนี้

ความหมายและความสำคัญของวัฏจักรคุณภาพของเดมมิง (PDCA)

วอร์เทอร์ ฎูเจริญ (2541 : 27) ได้ให้ความหมาย วัฏจักรคุณภาพของเดมมิง (PDCA) หมายถึงระบบการบริหารที่มีคุณภาพเป็นที่รู้จักแพร่หลายระบบหนึ่ง ประกอบด้วยขั้นตอนการวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบหรือการประเมิน (Check) การนำผลการประเมินย้อน กลับ ไปปรับปรุงแก้ไขการทำงาน (Action) การใช้วัฏจักรคุณภาพของเดมมิงต้องดำเนินการอย่างมีวินัยให้ครบวงจรหมุนเวียนไปไม่มีหยุดก่อนซึ่งแนวคิดวัฏจักรคุณภาพนี้วอล์เทอร์ ชิวฮาร์ต เป็นผู้พัฒนาขึ้นเป็นคนแรกในปี ค.ศ.1931 และเอดวาร์ด เดมมิง เป็นผู้นำมาเผยแพร่ในประเทศญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1950 จนเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ทำให้เรียกวัฏจักรนี้อีกชื่อหนึ่งว่า “วัฏจักรเดมมิง (Deming cycle) นอกจากนี้โนริอะคิ คูเม กล่าวว่า จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของวัฏจักรคุณภาพของเดมมิง เป็นกิจกรรมพื้นฐานในการบริหารคุณภาพนั้นไม่ใช่เพียงแค่การปรับแก้ผลลัพธ์ที่เบี่ยงเบนออกจากเกณฑ์มาตรฐานให้กลับมาอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องการเท่านั้น แต่เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงด้วยการป้องกันไม่ให้เกิดผลเสียซ้ำซ้อน เรือร่งพร้อมกับการยกระดับมาตรฐานให้สูงขึ้นในแต่ละรอบของ PDCA อย่างต่อเนื่องเป็นระบบ และมีการวางแผน P D C A มิใช่เป็นแค่วงแหวนที่แบนราบ หากแต่เป็นขดลวดที่มีวนได้สูงขึ้นไปเรื่อยๆ

การบริหารงานคุณภาพ การหมุนวัฏจักร PDCA

ภาพที่ 2.3 การบริหารงานคุณภาพ การหมุนวัฏจักร PDCA

ที่มา : วีรพงษ์ ลือประสิทธิ์สกุล (2540 : 212)

ขั้นตอนการบริหารงานตามวัฏจักรคุณภาพของเดมมิง (PDCA)

อิชิคาวะ คะโอรุ ได้แบ่งชอยวัฏจักรคุณภาพของเดมมิง ให้ละเอียดแยกย่อยออกเป็น

8 ขั้นตอน ซึ่งรู้จักกันในนาม QC Story ดังนี้คือ

1. กำหนดหัวข้อเป้าหมายและค่าเป้าหมาย
2. กำหนดวิธีการและขั้นตอนที่จะ เป็นเพื่อการบรรลุเป้าหมาย (Plan)
3. ศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวข้อง (Do)
4. ดำเนินการ (Do)
5. ติดตามผล (Check) ถ้าไม่มีปัญหาย้อนกลับไปขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการต่อ
6. แก้ไขอาการของปัญหา เป็นการเร่งด่วนเฉพาะหน้า (Act)
7. ค้นหาสาเหตุของปัญหาและแก้ไขที่สาเหตุเพื่อป้องกันการเกิดปัญหาซ้ำ (Act)
8. ตรวจสอบว่าแก้ปัญหามาได้ผลจะจัดหรือไม่ (Act)

เอดมิง เดมมิง (1950) ได้เสนอขั้นตอนการบริหารงานคุณภาพวงจรเดมมิง (Deming cycle) ไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การจัดทำและวางแผน (Plan)

1.1 ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนแล้วกำหนดหัวข้อควบคุม (Control Items) ซึ่งตามปกติได้แก่ Q-C-D-S-M-E (Quality Cost Delivery Safety Morale Environment)

1.2 กำหนดค่าเป้าหมายที่ต้องการบรรลุให้แก่หัวข้อควบคุมแต่ละข้อ

1.3 กำหนดวิธีดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

2. การปฏิบัติตามแผน (Do)

2.1 หาความรู้เกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานด้วยวิธีการฝึกอบรมหรือศึกษาด้วยตนเอง

2.2 ดำเนินการตามวิธีการที่กำหนด

2.3 เก็บรวบรวมบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องและผลลัพธ์ของหัวข้อควบคุม

3. การติดตามประเมินผล (Check)

3.1 ตรวจสอบว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามวิธีการทำงานมาตรฐานหรือไม่

3.2 ตรวจสอบว่าค่าที่วัดได้ (ของตัวแปรที่เกี่ยวข้อง) อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานหรือไม่

3.3 ตรวจสอบว่า (ของหัวข้อควบคุม) ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่

4. กำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอแนะที่ทำให้ไม่เป็นไปตามแผน (Act)

4.1 ถ้าการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามวิธีการทำงานมาตรฐานก็หาแนวทางแก้ไข

4.2 ถ้าผลลัพธ์ที่ได้ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังก็ค้นหาสาเหตุและแก้ไขที่ต้นตอ

4.3 ปรับปรุงระบบการทำงานและเอกสารวิธีการทำงานมาตรฐาน

วัฏจักรคุณภาพของเดมมิ่ง	
P → Plan การวางแผน,การกำหนดแผน	ออกแบบหรือกำหนดสิ่งที่จะต้องทำผลิตต้นแบบและทดสอบ (หลังจากที่เราทราบความต้องการของลูกค้าแล้ว)
D → Do ลงมือทำตามแผนที่วางไว้	ผลิตตามแบบ
C → Check ตรวจสอบผลลัพธ์กับแผน	ตรวจสอบดูว่าสินค้าที่ผลิตได้มีคุณภาพตรงตามความต้องการหรือข้อกำหนดของลูกค้าหรือไม่
A → Act / Action หากไม่บรรลุเงื่อนไขหาสาเหตุและวางแผนแก้ไขใหม่ (เริ่มวงจร PDCA ใหม่) หากบรรลุแผนให้กำหนดเป็นมาตรฐานเพื่อยึดปฏิบัติต่อไป	ตรวจสอบดูว่าลูกค้าพอใจหรือไม่ ถ้ามีข้อบกพร่องก็แก้ไข ซ่อมแซมโดยส่งข้อมูลป้อนกลับเข้ากระบวนการเดิม ถ้าเป็นที่พอใจก็บันทึกไว้เป็นมาตรฐานวิธีทำงาน

ภาพที่ 2.4 วัฏจักรคุณภาพของเดมมิ่ง

ที่มา : วิฑูรย์ สิมะโชคดี (2541 : 84)

การบริหารงานตามวัฏจักรคุณภาพของเดมมิง PDCA มีรายละเอียดดังนี้

1. การวางแผน (Plan) คือจุดเริ่มต้นที่ต้องระวัง รอบคอบ ต้องพิจารณาให้ดีว่าใช้ข้อมูลอะไรบ้างในการวางแผน ข้อมูลน่าเชื่อถือหรือไม่ เพียงพอหรือไม่ ผู้เข้าร่วมวางแผนคือใครบ้าง เมื่อไรจะวางแผนเสร็จ รายละเอียดของแผนมีอะไรบ้าง ใครตรวจสอบแผน พิจารณาหรือยัง หากจุดที่ต้องพัฒนา จุดแข็ง และมีมาตรการรองรับหรือไม่ แจกแผนไปให้ใครบ้าง ต้องทำประชาพิจารณ์หรือไม่ จะทำอะไรถ้าแผนไม่เป็นที่ยอมรับ จะใช้อะไรเป็นดัชนีที่จะบอกหรือเตือนว่าการบริหารของเราดีหรือไม่ดี อะไรเป็นเกณฑ์ตัดสินว่าดีหรือไม่ดี

1.1 หลักการและแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการวางแผน การวางแผนเป็นภาระงานที่สำคัญยิ่งของหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐบาล และเอกชนเพราะการวางแผนเป็นเครื่องมือสำคัญของการบริหารงานที่เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ ในปัจจุบันการวางแผนใช้กันแพร่หลายแม้กระทั่งในชีวิตประจำวันจนอาจกล่าวได้ว่า การวางแผนคือ ชีวิตและงานประจำวันของทุกคน และทุกหน่วยงาน ถึงกระนั้นก็ตามเมื่อมีการซักถามถึงรายละเอียดให้จำเพาะเจาะจงลงไปมักจะพบว่าคนส่วนใหญ่ไม่แน่ใจว่า การวางแผนคืออะไรแต่ละคนจะมอง หรือ เข้าใจการวางแผนแตกต่างกัน

1.2 ความหมายและความสำคัญของการวางแผน การวางแผนได้มีผู้รู้หรือนักวิชาการทางด้านการวางแผนให้ความหมายของการวางแผนในลักษณะต่างๆกันเป็นไปตามกรอบ ความคิด (Conceptual Frame Work) ที่แต่ละบุคคลยึดถือ หรือแตกต่างกันไปในแต่ละสำนัก (School of Thought) เช่น

การวางแผน เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กร การพยากรณ์สภาพแวดล้อมที่จะช่วยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และการกำหนดวิธีปฏิบัติที่จะให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ขององค์กรการวางแผน เป็นการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อใดและใครเป็นคนทำการวางแผนเป็นการเชื่อมโยงช่องว่างระหว่างปัจจุบันกับอนาคต

การวางแผน เป็นเรื่องเกี่ยวกับการวินิจฉัยเลือกกำหนดวิธีปฏิบัติงานที่เห็นว่าดีที่สุดโดยพิจารณาจากข้อมูล ข่าวสาร และกรณีแวดล้อมต่างๆ การวางแผนเป็นการใช้ความคิดจินตนาการคาดคะเนวิธีการเพื่อคัดเลือกรหาแนวทางที่ดีที่สุดเพื่อกำหนดเป้าหมายและวางโครงการในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การวางแผน เป็นการใช้สติปัญญาในการศึกษาปัญหาและหาหนทางแก้ไขที่ดีที่สุด ใช้ทรัพยากรที่เหมาะสมและประหยัดที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการพร้อมทั้งป้องกันมิให้เกิดปัญหาที่จะตามมาจากการวางแผนการวางแผน เป็นการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นการกำหนดสิ่งที่ต้องการกระทำไว้ล่วงหน้า เพื่อให้วัตถุประสงค์ขององค์กร บรรลุความสำเร็จ

อย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนจึงเป็นการเตรียมการสำหรับการปฏิบัติงาน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอนาคตโดยมีบุคคลรับผิดชอบ ในการปฏิบัติตามแผนมีแนวทางในการแก้ปัญหา และผู้บริหารสามารถควบคุมให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้จากนิยามดังกล่าวสรุปได้ว่า การวางแผน เป็นการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร อย่างไร โดยใคร ที่ไหน และเมื่อไร โดยใช้วิจารณญาณ ในการศึกษาปัญหาพิจารณาทางเลือกและกำหนดแนวทางในการแก้ ปัญหาที่ดีที่สุด ภายใต้ข้อจำกัดของทรัพยากรเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และสนองตอบภารกิจ ปัญหาและความต้องการของหน่วยงาน และให้ได้ผลดีที่สุด

1.3 ความสำคัญของการวางแผน จากความหมายของการวางแผนดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การวางแผนมีความสำคัญยิ่งต่อบุคคลหรือหน่วยงาน จนเป็นที่ยอมรับว่าการปฏิบัติงานใดๆ โดยปราศจากการวางแผนแล้ว เปรียบได้กับเรือที่ปราศจากหางเสือย่อมเหินทางโดยไม่มีทิศทาง วกไปวนมาและชนหินโสโครกอบปรางในที่สุด) ฉะนั้น จึงสรุปได้ว่า การวางแผนมีความสำคัญต่อ ความสำเร็จของหน่วยงานในประเด็นสำคัญๆ ดังนี้

1.3.1 ทำให้การทำงานของบุคลากรประสานซึ่งกันและกัน โดยมีแผนเป็นกรอบในการดำเนินงาน

1.3.2 ช่วยให้เกิดการประหยัดทรัพยากรในการบริหาร

1.3.3 ช่วยให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงไปโดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

1.3.4 เป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของหัวหน้าหน่วยงานได้เป็นอย่างดี

เพราะการมีแผนย่อมจะต้องมีการกำหนดไว้สำหรับการปฏิบัติงานของบุคคลต่างๆ ไว้อย่างแน่นอน

1.3.5 ทำให้สามารถระดมสรรพกำลังของทรัพยากรมาใช้ได้อย่างได้ผลและทั่วถึง

1.3.6 ทำให้การตรวจสอบและการควบคุมการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ

1.3.7 หัวหน้างานสามารถทราบปัญหาและข้อเสนอแนะที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานได้อย่างดีทำให้สามารถแก้ปัญหา และข้อเสนอแนะได้ทันทั่วทั้งที่ ความหมาย และความสำคัญของการวางแผน ตามที่กล่าวมาแล้วเป็นเรื่องของการวางแผนโดยทั่วไปซึ่งใช้ได้กับการวางแผนของทุกวงการ หรือทุกสาขาวิชารวมทั้งการวางแผนการศึกษาด้วย อย่างไรก็ตาม การวางแผนในแต่ละสาขาย่อมมีกรรมวิธีแตกต่างกันไปบ้างตามลักษณะวิชา

2. การลงมือปฏิบัติ (Do)

เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่จะต้องจัดหาวิธีหรือวิธีการเพื่อให้สามารถปฏิบัติได้โดยยึดหลักประหยัดในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์มากที่สุด (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2528 :10 - 14) การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้เป็นการศึกษาและ

ฝึกอบรมให้เข้าใจในวิธีการทำงานในแต่ละครั้งเก็บข้อมูลถึงคุณลักษณะทางด้านคุณภาพตามวิธี การที่ได้กำหนดไว้และลงมือปฏิบัติในการลงมือปฏิบัติให้ทำตามแผน แผนที่ดีมักจะเขียนรายละเอียด ถึงขั้น What if (มีอะไรเกิดขึ้นถ้า) หรือมีแผนรอง แผน a แผน b มารองรับ เช่น ถ้าทำไปแล้วพบแบบ นั้นให้ทำแบบนี้ สอนไม่ทันก็ให้ทำแบบนี้ เด็กดื้อก็ให้ทำแบบนี้ การลงมือปฏิบัติเป็นการลงมือทำ ตามแผนที่วางไว้ (สำนักพัฒนาการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 5, 2543 : 89) เมื่อสถาน ศึกษาได้วางแผนการปฏิบัติงานเรียบร้อยแล้ว บุคลากรก็ร่วมกันดำเนิน การตามแผนที่จัดทำไว้โดยใน ระหว่างการดำเนินงานผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่าง มีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการ การการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 28)

สรุป การลงมือปฏิบัติเป็นการลงมือทำตามแผนที่ได้วางไว้ เป็นการบริหารงาน เพื่อให้ ได้ผลตามเป้าหมายโดยการศึกษา และฝึกอบรมให้เข้าใจในวิธีการทำงานในแต่ละครั้งเก็บข้อมูลถึง คุณลักษณะทางด้านคุณภาพตามวิธี การที่ได้กำหนดไว้ และลงมือปฏิบัติ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข

3. การตรวจสอบประเมินผล (Check)

ในการจัดการศึกษาทุกระดับจำเป็นต้องมีการวางแผน นำแผนไปปฏิบัติและประเมินผล จะได้ ทราบว่าผลการจัดการศึกษาอย่างไรเป็นที่พอใจแก่ผู้เกี่ยวข้องหรือไม่เพียงใดในขั้นของการนำแผนไป ปฏิบัติจะต้องเขียนแผนงานและโครงการ โครงการที่กำหนดไว้เมื่อนำไปปฏิบัติจะบรรลุเป้าหมายตามแผนที่ กำหนดไว้หรือไม่นั้น จำเป็นต้องมีการประเมินผลงานโครงการจึงจะมีโอกาสทราบได้

การประเมินผลงานโครงการ ส่วนวิธีการตรวจสอบว่ากิจกรรมที่ดำเนินไปตามโครงการ เหล่า นั้นสามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของ โครงการหรือไม่ ส่วนใหญ่แล้วจะเน้นที่กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) ซึ่งถ้า มีโครงการเมื่อได้ดำเนินการไปแล้วในช่วงเวลาหนึ่งหรือเมื่อ สิ้นสุดโครงการ ผลออกมาเป็นอย่างไร (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2536 : 101 - 102)

3.1 ความหมายและความสำคัญของการตรวจสอบประเมินผล (Check)

เป็นการวัดความก้าวหน้าของงานที่ดำเนิน ไปแล้วเปรียบเทียบกับแผนที่กำหนดไว้ เพื่อ นำมาปรับปรุงแผนให้เกิดความสำเร็จในอนาคต การประเมินผลเป็นกระบวนการจัดการอย่าง ต่อเนื่อง ประกอบด้วยขั้นตอนของการวางแผน การนำแผนปฏิบัติ และการประเมินผลโดยอุดมคติ แล้วแต่ละขั้นจะต่อเนื่องเป็นวัฏจักรไปจนกระทั่งสำเร็จบริบูรณ์ (ประกอบ คุณารักษ์, 2526 : 247) สรุปแล้วการประเมินผลก็คือ

3.1.1 การตั้งคำถามว่าโครงการตรงกับความต้องการหรือไม่

3.1.2 การสอบถามแง่มุมต่างๆ ของรูปแบบโครงการ

3.1.3 การตรวจสอบปฏิบัติงานและความพอใจของทรัพยากรโครงการ และ ตัวแทน หรือองค์กรที่นำโครงการ/แผนไปปฏิบัติ

3.1.4 การวัดความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นทั้งในด้านผลงานจุดประสงค์และเป้าหมาย

3.1.5 ผลสรุปเมื่อนำมาใช้ในการวางรูปแบบและการวางแผนใหม่

การตรวจสอบเป็นสิ่งสำคัญเพราะจะได้เปลี่ยนแผนทันการเปลี่ยนแผนก็คือการเข้าวงจร PDCA ใหม่ นั่นเอง การตรวจสอบทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน การตรวจสอบสิ่งที่ทำไปแล้ว (Check) ซึ่งเป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าของงาน และการประเมินผล เพื่อตรวจสอบว่างานที่ได้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ เพื่อตรวจสอบคุณลักษณะทางด้านคุณภาพว่าตรงตามเป้าหมายหรือไม่ การประเมินผลเป็นกลไก สำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด ต้องปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้างผู้บริหารและครูที่เข้า จะตระหนักถึงความสำคัญของการตรวจสอบประเมินผล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 29)

จากความหมาย และความสำคัญของการตรวจสอบประเมินผล ที่ได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการตรวจสอบประเมินผล คือ

1. เพื่อปรับปรุงงาน (Course Improvement) เพื่อตัดสินใจอุปกรณ์การบริหารงาน ในองค์กรและวิธีการบริหารงานแบบใดน่าพอใจ และมีส่วนใดที่ดำเนินการอยู่แล้วต้องแก้ไข
2. เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับตัวบุคคล (Decision about individual) เช่น ในการตัดสินใจ ในการวางแผน การคัดเลือก หรือการแยกกลุ่ม หรือแจ้งให้ผู้อยู่ในโครงการทราบว่าส่วนใดที่เขาเด่น และส่วนใดที่เขาควรต้องปรับปรุงแก้ไข เป็นต้น
3. เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีในการบริหาร (Administrative regulation) เช่น เพื่อ การตัดสินใจว่าระบบการเรียน ของโรงเรียนดีหรือไม่ และครูแต่ละคนของโรงเรียนมีประสิทธิภาพหรือไม่อย่างไร

3.2 กระบวนการประเมินผล

กรมวิชาการ (2539 :15) อธิบายว่าการตรวจสอบประเมินผลทำให้รับรู้สภาพการณ์ ของงานที่เป็นอยู่ เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน ซึ่งมีกระบวนการดังนี้

- 3.2.1 กำหนดวัตถุประสงค์ของการตรวจสอบ
- 3.2.2 รวบรวมข้อมูล
- 3.2.3 พิจารณากระบวนการทำงานเป็นตอนๆ เพื่อแสดงจำนวนและคุณภาพของผลงานที่ได้รับในแต่ละขั้นตอน เปรียบเทียบกับที่ได้วางแผนไว้
- 3.2.3 การรายงานและเสนอผลการประเมินรวมทั้งมาตรการป้องกันความผิด

พลาดหรือความล้มเหลว

3.2.4 รายงานผลสัมฤทธิ์

3.2.5 ใช้ประโยชน์ข้อมูลการวัดผลการปฏิบัติงาน

สรุป กระบวนการตรวจสอบประเมินผล (Performance Monitoring) เป็นกระบวนการวัดผลอย่างสม่ำเสมออย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับปฏิบัติงานของหน่วยงานว่าเป็นไปตามพันธกิจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงานที่ได้รับริเริ่มโครงการหรือบทบาทของเจ้าหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้มากน้อยเพียงไร หากไม่มีการติดตามการปฏิบัติงานหรือโครงการที่ดำเนินการอยู่ก็อาจไม่เป็นไปตามพันธกิจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ นอกจากนั้นแล้ว การติดตามผลการปฏิบัติงานยังเป็นการกำหนดตรวจสอบให้การใช้ทรัพยากรในการปฏิบัติงานเป็นอย่างคุ้มค่าด้วย และเป็นกลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใดการดำเนินงานเป็นไปในทิศทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายหรือมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ที่กำหนดในแผนพัฒนา และแผนใดบ้าง เพื่งใด มีจุดอ่อนจุดแข็งประการใด มีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขประการใด มีส่วนใดที่ด้อยกว่าปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใดบ้างเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดมากที่สุด

3.3 ประโยชน์ของการติดตามผลการปฏิบัติงาน

ทิพาวดี เมฆสวรรค์ (2539 : 25) เสนอว่า การติดตามผลการปฏิบัติงานจะช่วยให้การตอบปัญหาหลักในการบริหารว่าองค์การปฏิบัติงานได้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการหรือไม่มีกิจกรรมใดที่ผู้บริหารต้องให้ความสนใจเพิ่มขึ้น และการใช้วิธีการต่างๆ มีเหตุผลสมควรหรือไม่นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ในด้านอื่นๆ ดังต่อไปนี้

3.3.1 ช่วยกระตุ้นให้มีการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่โครงการ และผู้บริหาร ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องในเรื่องเป้าหมาย ความก้าวหน้า อุปสรรค และผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

3.3.2 ช่วยในการปรับปรุงการกำหนดนโยบาย โดยสามารถให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับ ผลการปฏิบัติงานของโครงการแก่ผู้กำหนดนโยบายได้

3.2.3 ช่วยให้มีภาพรวม แสดงภาพของโครงการ หรือนโยบายได้ข้อมูลเพื่อประเมินความก้าวหน้า หรือลดปัญหาการดำเนินการช่วยแสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่ช่วยหรือเร่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ตามความมุ่งหมาย

3.3.4 ช่วยส่งเสริมความน่าเชื่อถือขององค์การ และทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจ โดยการรายงานให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

3.3.5 ช่วยในการจัดทำและแสดงผลในการของงบประมาณไม่ว่าจะเป็น

3.3.5.1 การกำหนดงานที่จะนำทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดไปใช้

3.3.5.3 การพยายามรักษาระดับของงบประมาณที่เคยได้รับ

3.3.6 ช่วยให้ผู้ปฏิบัติที่ต้องการมีความชัดเจนขึ้นโดยนำความสนใจของผู้ปฏิบัติ ให้นำไปสู่ผลสำเร็จของงานที่ต้องการ โดยเฉพาะ

3.3.7 ช่วยสนับสนุนการวิเคราะห์แนวโน้มโดยใช้ข้อมูลการปฏิบัติงานและผลสัมฤทธิ์ระยะยาว แนวโน้มที่เบี่ยงเบนต่างไปจากเดิมอาจนำมาใช้เพื่อกระตุ้นให้มีการวิเคราะห์ว่าเหตุใดผลสำเร็จของงานจึงสูงขึ้นหรือลดลงได้

3.3.8 ช่วยแสดงให้เห็นองค์ประกอบหรืองานในโครงการที่มีศักยภาพเพื่อจะได้มีการศึกษาอย่างจริงจังมากขึ้นเป็นการชี้โอกาสในการประเมินโครงการที่ต้องใช้ทรัพยากรมากขึ้น และมีความละเอียดมากขึ้น

4. การพัฒนาแก้ไขปรับปรุง (Action)

เมื่อนุคลากรแต่ละคน แต่ละฝ่ายมีการประเมินผลเสร็จก็ส่งผลให้คณะกรรมการที่รับผิดชอบซึ่งจะต้องรวบรวมผลการประเมินมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แปลผล เปรียบเทียบทั้งหมด แล้วนำเสนอผลการประเมินต่อผู้เกี่ยวข้อง ผลการประเมินสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหารและบุคลากร และใช้ในการวางแผนต่อไปรวม ทั้งจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้ (งานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 44-45)

4.1 ความสำคัญของการพัฒนาแก้ไขปรับปรุง

ผลของการตรวจสอบหากพบข้อบกพร่องขึ้นทำให้ที่ได้ไม่ตรงตามเป้าหมาย หรือผลงานไม่ได้มาตรฐานให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาลักษณะปัญหาที่ค้นพบการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง เมื่อตรวจสอบผลที่ได้ ทำตามแผนพบว่ามีส่วนบกพร่องเพราะแผนไม่ดี หรือทำไม่ได้ตามแผนต้องแก้ไขส่วนที่บกพร่องก็นำผลการตรวจสอบมาวิเคราะห์พิจารณาค้นหาสาเหตุข้อบกพร่อง การระดมสมองเพื่อการแก้ไขป้องกัน ไม่ให้เกิดซ้ำอีก การกำหนดมาตรฐาน การตัดสินใจว่าขั้นตอนการทำงานที่ผ่านมาน่าจะถือเป็นมาตรฐานการทำงาน หรือต้องแก้ไขปรับปรุงต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่นักบริหารไทยส่วนใหญ่ไม่ค่อยมี ผลการวิเคราะห์การวิจัยต่างๆ มักขึ้นหิ้งหรือฝุ่นจับอยู่เสมอ (วรภัทร์ ภูเจริญ, 2541 : 27)

4.2 กระบวนการแก้ไขปรับปรุง

ผลของการตรวจสอบหากพบข้อบกพร่องขึ้น ทำให้งานที่ได้ไม่ตรงตามเป้าหมาย หรือผลงานไม่ได้มาตรฐานให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาลักษณะปัญหาที่ค้นพบ (กรมวิชาการ, 2539 : 16) โดย

4.2.1 ถ้าผลงานเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ

4.2.1 ถ้าผลงานเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายต้องแก้ไขที่ต้นเหตุ

4.2.2 ถ้าพบความผิดปกติใดๆ ให้สอบสวนค้นหาสาเหตุ แล้วทำการป้องกัน เพื่อมิให้ความผิดปกตินั้นเกิดขึ้นซ้ำอีกในการแก้ไขปัญหาลงเพื่อให้ผลงานได้มาตรฐานอาจใช้มาตรการดังต่อไปนี้

4.2.2.1 การขยับนโยบาย

4.2.2.2 ปรับปรุงระบบหรือวิธีการทำงาน

4.2.2.3 ประชุมเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน

บรรจง จันทมาส (2540 : 7) ให้ความเห็นว่าในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง เมื่อตรวจสอบสิ่งที่ได้ ทำตามแผนพบว่ามีส่วนบกพร่อง เพราะแผนไม่ดี หรือทำไม่ได้ตามแผนตั้งแต่แก้ไข ส่วนที่บกพร่องโดยแก้ไขที่ต้นเหตุ

1. ค้นหาสาเหตุ แล้วทำการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดข้อบกพร่องอีก
2. หาทางพัฒนาระบบหรือปรับปรุงการทำงานนั้นๆ โดยตรง

สรุปผลการประเมินอาจชี้จุดที่หน่วยงาน หรือสถานศึกษา เรื่องการปรับปรุงตั้งแต่เล็กน้อย ปานกลาง จนถึงหลายประการซึ่งหน่วยงานหรือสถานศึกษาไม่สามารถแก้ไขปัญหาล่าช้าได้พร้อมกัน จึงต้องกำหนดลำดับความสำคัญว่าปัญหาวะ จะจำเป็นต้องพัฒนา ก่อน เพื่อนำมาวางแผนแก้ไขปรับปรุงแผนปฏิบัติการและจัดทำกิจกรรมหรือ โครงการต่อไป

4.3 ประโยชน์ของการแก้ไขปรับปรุง

ผลการประเมินสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหาร และบุคลากร และใช้ในการวางแผนต่อไปได้ ทั้งจัดเป็นข้อมูลสารสนเทศ เพื่อใช้ประกอบ การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 44 - 45) ดังนี้

4.3.1 การปรับปรุงการปฏิบัติงานของผู้บริหาร และบุคลากรในระหว่างดำเนินงาน และมีการตรวจสอบประเมินผล ผู้บริหารและบุคลากรสามารถนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงการทำงานของตนเอง และปรับปรุงผลการดำเนินงานได้เลย เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนงาน และเป้าหมายที่กำหนดไว้

4.3.2 การวางแผนในระยะต่อไป การนำผลการประเมินไปใช้จัดทำแผนต่อไป ควรมีการวิเคราะห์จุดเด่น และจุดที่ต้องการปรับปรุงของสถานศึกษา หาสาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข โดยให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

4.3.3 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ ถ้าหากสถานศึกษานำผลที่ได้จากการประเมินมาพัฒนาเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สามารถใช้ได้สะดวก รวดเร็ว และเป็นปัจจุบันก็จะเป็นประโยชน์ในการบริหารงาน และประกอบการตัดสินใจในด้านต่างๆ

สรุป จากข้อความที่เกี่ยวข้องกับวัฏจักรคุณภาพของเดิมมีง มีลักษณะดังนี้ คือ ต้องทำกันทุกคนทั้งองค์การตลอดเวลาตั้งแต่การปฏิบัติงานประจำวันไปจนถึงดำเนินงานตามแผนระยะยาวหลายๆปี มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อมุ่งไปสู่ทิศทางที่กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ และแผนยุทธศาสตร์มิใช่ทำแล้วหยุดเฉย เพราะผลการประเมินที่จัดทำเสร็จแล้วถือเป็นข้อมูลที่แสดงถึงสภาพการทำงานในขณะนั้น ซึ่งต้องมีการตรวจสอบใหม่ว่าการดำเนินงานในช่วงต่อไปสอดคล้องกับเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาของสถานศึกษาอย่างไร การพัฒนาปรับปรุงตนเองจึงต้องดำเนินอย่างต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด เหมือนกับวัฏจักรคุณภาพของเดิมมีงนั่นเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหาร ทรัพยากรท้องถิ่นในการจัดการศึกษามีดังนี้

กรมวิชาการ (2539) ได้ศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอน ผลการศึกษาพบว่า การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนนั้นมีโรงเรียนประถมศึกษาส่วนน้อยที่ดำเนินการในเรื่องนั้น ส่วนโรงเรียนมัธยมศึกษาได้มีการรวบรวมข้อมูลไว้บ้างและนำมาใช้ประโยชน์การเรียนการสอนสำหรับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน โรงเรียนประถมศึกษาได้นำนักเรียนไปศึกษาและเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นจากแหล่งความรู้ท้องถิ่น โรงเรียนมัธยมศึกษาได้นำเนื้อหา กิจกรรม ที่เกี่ยวข้องับความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านในท้องถิ่นมาเพิ่มเติมในวิชาเรียน

อึ้งเจจ สุธสุเสียง (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการใช้แหล่งทรัพยากรท้องถิ่นในการบริหารงานโรงเรียนมัธยม สังกัดกรมสามัญ เขตการศึกษา 6 ผลการวิจัยพบว่า การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการบริหารงานโรงเรียนประเภททรัพยากรบุคคล ได้แก่ พระ ผู้ปกครองนักเรียนศึกษานิเทศก์ โดยเชิญมาเป็นวิทยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นได้แก่ วัด โรงเรียนมัธยมศึกษาใกล้เคียงโดยใช้เป็น สถานที่สำหรับอบรมพัฒนาบุคลากร ประเภททรัพยากรทางธรรมชาติ ได้แก่ ดินไม้ ไร่ตดแก่งบริเวณโรงเรียน และประเภททรัพยากรทางสังคม ได้แก่ กิจกรรมวันสำคัญ โดยใช้เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ทรงพล ทรงจำ (2541) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษา ศึกษากรณีโรงเรียนฝายกวางวิทยาคม อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา พบว่า การเข้ามามีส่วนร่วมในด้านวิชาการมีน้อย เพราะชุมชนมีความเชื่อมั่นในนโยบายของโรงเรียน และเชื่อว่าโรงเรียนได้นำข้อมูลของชุมชนมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนการสอนแต่ชุมชนมีความต้องการในการใช้ข้อมูลของชุมชนมาเป็นหลักสูตรในโรงเรียนเพื่อแก้ปัญหา และพัฒนาท้องถิ่น ส่วนในการจัดการเรียนการสอนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการสนับสนุนในวัสดุอุปกรณ์ท้องถิ่น การให้การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนางานวิชาการแต่การที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขผลการเรียนของนักเรียน และการให้ข้อเสนอแนะหรือการปรับเปลี่ยนเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนน้อย และในด้านการวัดผลประเมินผลมีน้อยมาก เป็นเพียงการรับทราบผลการเรียนของนักเรียนนอกจากนี้ผลการศึกษา ได้สรุปปัญหา และอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่าชุมชนมีส่วนร่วมในด้านวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดผลมีน้อยเพราะว่าชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

เจียมพล ไชยาลักษณ์ (2542) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปฏิรูปโรงเรียน และสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการจัดทำแผนที่สถานที่ตั้งของโรงเรียน ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการควบคุม กำกับติดตามประเมินผลสูง แต่การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายดำ ในด้านการกำหนดขนาดโรงเรียนชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์ และต้องการมีส่วนร่วมในการจัดหา ทรัพยากรและทุนทรัพย์ ส่วนในด้านการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน ประชาชนมีส่วนร่วมในการศึกษาสำรวจข้อมูลในด้านการกระจายอำนาจอำนาจประชาชนมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจเพื่อการพัฒนา และมีความต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการดำเนินการ และในด้านการช่วยให้้องค์กรติดตาม และประเมินผลประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการ การติดตามประเมินผล และมีความต้องการมีส่วนร่วมในด้านการพิจารณาผล และการให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนา และการศึกษาได้ศึกษาตามทัศนคติถึงปัญหา และอุปสรรคการมีส่วนร่วมพบว่าประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการศึกษารวมทั้งโรงเรียนเป็นปัญหามากที่สุด

บุญเลิศ ทิพจร (2544) ได้ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของบุคลากร ในชุมชนอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าชุมชน มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามความต้องการ และศักยภาพของชุมชนโดยมีส่วนร่วมในด้านวางแผนโดยชุมชนมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมผลักดันการตัดสินใจให้มีการปฏิบัติตามแผนของโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ด้านการจัดองค์กรนั้นชุมชนมีความพร้อมทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ ประสบการณ์ทรัพยากรบุคลากรในการปฏิบัติงาน ด้านการ

อำนวยการชุมชนชุมชนมีส่วนร่วมในด้านความช่วยเหลือ สนับสนุนโรงเรียน ด้านการประสานงาน กับชุมชนมีส่วนประสานงานทั้งในองค์กร และนอกองค์กร และด้านการประเมินชุมชนมีส่วนร่วม ตามระเบียบส่วนแนวทางที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหาร ในด้านการวางแผนมาจากความต้องการของชุมชน ด้านการจัดองค์กรให้ชุมชนกำหนดรูปแบบอย่างหลากหลาย ด้านการประสานงาน ให้โรงเรียนเป็นแกนกลางในการประสานตามแผน และทรัพยากรในชุมชน ด้านการประเมิน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมเสนอแนะ และประเมินเพื่อพัฒนา และการบริหารงานทั่วไป ให้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน โดยชุมชนมีส่วนรับผิดชอบทรัพยากรในการบริหารแก่โรงเรียน

จริยา แก้วสะอาด (2547) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารที่มีต่อการจัดทำ และการใช้ หลักสูตรสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1 - 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารปฏิบัติตาม บทบาท ที่มีต่อการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงตามลำดับการปฏิบัติจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านจึงได้มีแผนพัฒนา สถานศึกษา เพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาด้านเป็นผู้ดำเนินการจัดทำหลักสูตร โดยร่วมประสาน กับบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตลอดจนสาระหลักสูตรของสถานศึกษาด้านสนับสนุนการจัด ภา. "แวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการ เรียนรู้อยู่ในระดับ ปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านจัดให้มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาส่วนการ ปฏิบัติตาม บทบาท ที่มีต่อการใช้ หลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านอยู่ในระดับ มาก 1 ด้าน คือ ด้านจัดให้มีการนิเทศภายในเพื่อให้มีการกำกับติดตามการใช้ หลักสูตรสถานศึกษาอย่างมีระบบอยู่ในระดับ ปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านจัดให้มีการประเมินการนำ หลักสูตร ไปใช้ เพื่อการปรับปรุงพัฒนาสาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น ผลการเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารที่มีต่อ การจัดทำและการใช้ หลักสูตร สถานศึกษาจำแนกตามขนาดสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และ ขนาดใหญ่ โดยภาพรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกับปัญหาที่พบมากและแนวทางการแก้ปัญหา ในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร ที่มีต่อการจัดทำหลักสูตรที่สำคัญ 3 อันดับแรก คือ ปัญหาขาดบุคลากรที่มีความรู้ในการจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา มีแนวทางแก้ปัญหา คือ จัดอบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการ โดยเชิญวิทยากรหรือผู้รู้มาให้คำแนะนำ ปัญหา รองลงมา คือ ขาดแคลน งบประมาณในการดำเนินการเพื่อจัดแหล่งเรียนรู้ มีแนวทางแก้ไขโดย จัดการระดมทุนจากชุมชน และปัญหาแผนพัฒนาสถานศึกษาปฏิบัติไม่ได้ตามแผนที่กำหนดเนื่องจากขาดแคลนงบประมาณ มี แนวทางแก้ไขโดยจัดระดมทุนจากชุมชนและวางแผนกำหนดแนวทางปฏิบัติให้ชัดเจน

อุษา คำพันทอง (2547) ได้ศึกษา การสรรหาและบริหารทรัพยากรทางการศึกษาจาก ท้องถิ่นดังนี้ สภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาจากท้องถิ่น พบว่า ทรัพยากรบุคคลที่เข้ามามี

ส่วนร่วมกับสถานศึกษามากที่สุด คือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง โดยส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับสถานศึกษา ในส่วนของการบริหารทรัพยากรเงิน ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาได้นำทรัพยากรจากท้องถิ่นตามวัตถุประสงค์ของเจ้าของเงิน และสถานศึกษาได้แต่งตั้งให้มีผู้รับผิดชอบ ทำบัญชีควบคุมใช้จ่ายที่ได้จากท้องถิ่นในส่วนของการบริหารทรัพยากรทางธรรมชาติ พบว่าสถานศึกษาได้นำทรัพยากรที่เป็นพืชชนิดต่างๆ มาใช้ในการศึกษามากที่สุดในส่วนของการบริหารทรัพยากร ที่มนุษย์สร้างขึ้น พบว่า สถานศึกษาใช้การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาใช้ในการจัดการศึกษามากที่สุด และส่วนของทรัพยากรทางสังคมพบว่า สถานศึกษาใช้กิจกรรมวันสำคัญของท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษามากที่สุดสภาพการสรรหาทรัพยากรทางการศึกษาจากท้องถิ่นมีกิจกรรมที่ดำเนินการหลากหลายโดยกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างเด่นชัดมากที่สุด คือ การสรรหาทรัพยากรบุคคล โดยการสำรวจ และสอบถามจากผู้รู้ การสรรหาทรัพยากรเงิน โดยการขอรับการบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธา มาเพื่อเป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียน การสรรหาทรัพยากรทางธรรมชาติ โดยสำรวจ และรวบรวมแหล่งธรรมชาติในชุมชนการสรรหาทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยการสำรวจข้อมูลจากชุมชน และการสรรหาทรัพยากรทางสังคมพบว่าสถานศึกษาดำหาข้อมูลโดยการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน

ฉันทา ทิเวพลการ (2548) ได้ศึกษาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูมีทัศนคติต่อการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยการร่วมมือการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนมีทัศนคติต่อการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนมีทัศนคติต่อการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ข้าราชการครูมีทัศนคติต่อการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยระหว่างข้าราชการครูโรงเรียนขนาดเล็กกับข้าราชการครูโรงเรียนขนาดกลาง และระหว่างข้าราชการครูโรงเรียนขนาดเล็ก กับข้าราชการครูโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

สุวิกิจ โสพัส (2548) ได้ศึกษากระบวนการบริหารจัดการกับการมีส่วนร่วมของชมรมผู้ปกครอง ในการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่งในภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการที่มีผลต่อการบริหารจัดการมีส่วนร่วมของชมรมผู้ปกครองในการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียนประกอบด้วย 7 กระบวนการคือ กระบวนการสร้างความศรัทธา กระบวนการสร้างความน่าเชื่อถือ กระบวนการสร้างความตระหนัก กระบวนการมีส่วนร่วม กระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน กระบวนการจัดตั้งชมรมผู้ปกครองและ กระบวนการ

สนับสนุนจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง สำหรับเงื่อนไขที่มีผลต่อการบริหารจัดการกับการมีส่วนร่วมของ
 ชุมชนผู้ปกครองในการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียนประกอบด้วย 8 เงื่อนไขที่สำคัญคือ เงื่อนไข
 เกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายทางการศึกษาเงื่อนไขเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของผู้ปกครอง เงื่อนไข
 เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม เงื่อนไขเกี่ยวกับเศรษฐกิจของผู้ปกครอง เงื่อนไขเกี่ยวกับการสื่อสารหลาย
 ทางเงื่อนไขเกี่ยวกับการสนับสนุนจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง และเงื่อนไขเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพ
 ผู้เรียนในด้านยุทธศาสตร์ที่มีผลต่อการบริหารจัดการกับการมีส่วนร่วมของชุมชนผู้ปกครองในการ
 ระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์หลอมเป็นหนึ่ง
 เดียว ยุทธศาสตร์ใจเกินร้อย ยุทธศาสตร์ใจถึงใจ ยุทธศาสตร์รู้เขารู้เรา และ ยุทธศาสตร์ร่วมมือสร
 รวบรวมกันสร้าง

สาวิตรี อุตมะ (2547) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการ
 ศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรม
 สามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารเห็นว่าการระดมทรัพยากรเพื่อการจั
 ดการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านทรัพย์สินอยู่ในระดับมาก ครูผู้ปฏิบัติการสอนเห็นว่าทุก
 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหาร และครูผู้ปฏิบัติการสอนเห็นว่า การระดมทรัพยากรเพื่อการจั
 ดการศึกษาแตกต่างกัน ยกเว้นด้านบุคลากรไม่แตกต่างกัน ผู้บริหารเห็นว่าปัญหาการระดม ทรัพยากร
 เพื่อการจัดการศึกษาทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ครูผู้ปฏิบัติการสอนเห็นว่าอยู่ในระดับ มากยกเว้น
 ด้านบุคลากรอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหาร และครูผู้ปฏิบัติการสอนเห็นว่าปัญหาการระดมทรัพยากร
 เพื่อการจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้นด้านบุคลากรไม่แตกต่าง
 กัน ผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันเห็นว่าการระดมทรัพยากร
 เพื่อการจัดการศึกษาโดยภาพรวม ด้าน การจัดการและด้านการเงินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
 สถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกัน โรงเรียนขนาดใหญ่มีการระดมทรัพยากร เพื่อการจัดการ ศึกษ
 มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กแต่ไม่แตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาด
 กลางไม่แตกต่างกัน ผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันเห็นว่าปัญหา
 การระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมี
 นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา
 มากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่แต่ไม่แตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดกลาง
 ไม่แตกต่างกัน

บุญฟ้า ลิ้มวัฒนา (2549) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากร ทาง
 การศึกษาเพื่อการบริหารสถานศึกษา : กรณีโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 อุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อ

การบริหารสถานศึกษา : กรณีโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีตามแนวความคิดเห็นของข้าราชการครูในโรงเรียนในฝันโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อการบริหารสถานศึกษา : กรณีโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีประเภทต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อการบริหารสถานศึกษา : กรณีโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี โดยภาพรวม ด้านทรัพยากรทางกายภาพ ด้านทรัพยากรทางการเงิน และด้านทรัพยากรทางการจัดการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านทรัพยากรทางบุคคล ไม่แตกต่างกัน ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีสถานที่ตั้งต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อการบริหารสถานศึกษา : กรณีโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

แบ็ตติสัน (Battison, 1991) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บริบทในการพิจารณากรณีศึกษา การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยศึกษาโครงการปรับปรุงหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน ประจำท้องถิ่น 3 แห่งในรัฐโอไฮโอ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประจำท้องถิ่นทั้ง 3 แห่งที่เลือกศึกษามีคณะกรรมการผู้สอนและผู้บริหารเป็นคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรและโรงเรียนส่วนใหญ่จะเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาเป็นคณะกรรมการ เพื่อร่างโครงสร้างของหลักสูตร ท้องถิ่น ส่วนรูปแบบการเป็นผู้นำของผู้บริหารจะมีอิทธิพลอย่างสูง ต่อการอภิปราย ในประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับนโยบายซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดที่จะชี้แนะแนวทางการทำงานของคณะกรรมการประจำท้องถิ่น

เชปเปอร์สัน (Chapperson, 2001) ได้วิจัยการประเมินการจัดสรรทรัพยากรทางด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล ผลการวิจัยพบว่า ถึงแม้จะมีความไม่เสมอภาคกันในการจัดสรรทรัพยากรทางด้านเทคโนโลยี แต่ถ้าไม่ปรากฏว่ามีผลต่อตัวชี้วัดทางด้านประชากร และการกำหนดงบประมาณก็พบว่าไม่มีผลกระทบต่อการจัดสรรทรัพยากรทางด้านเทคโนโลยีด้วย ข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือ หน่วยงานกลางควรมีการระดมทรัพยากรทางด้านเทคโนโลยีไว้ในโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาและประถมศึกษาที่มีความขาดแคลนความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ของนักเรียนก็อาจจะนับได้ว่าเป็นตัวชี้วัดประการหนึ่งในการกำหนดจำนวนของคอมพิวเตอร์ที่ควรได้รับการจัดสรรไว้ในโรงเรียน

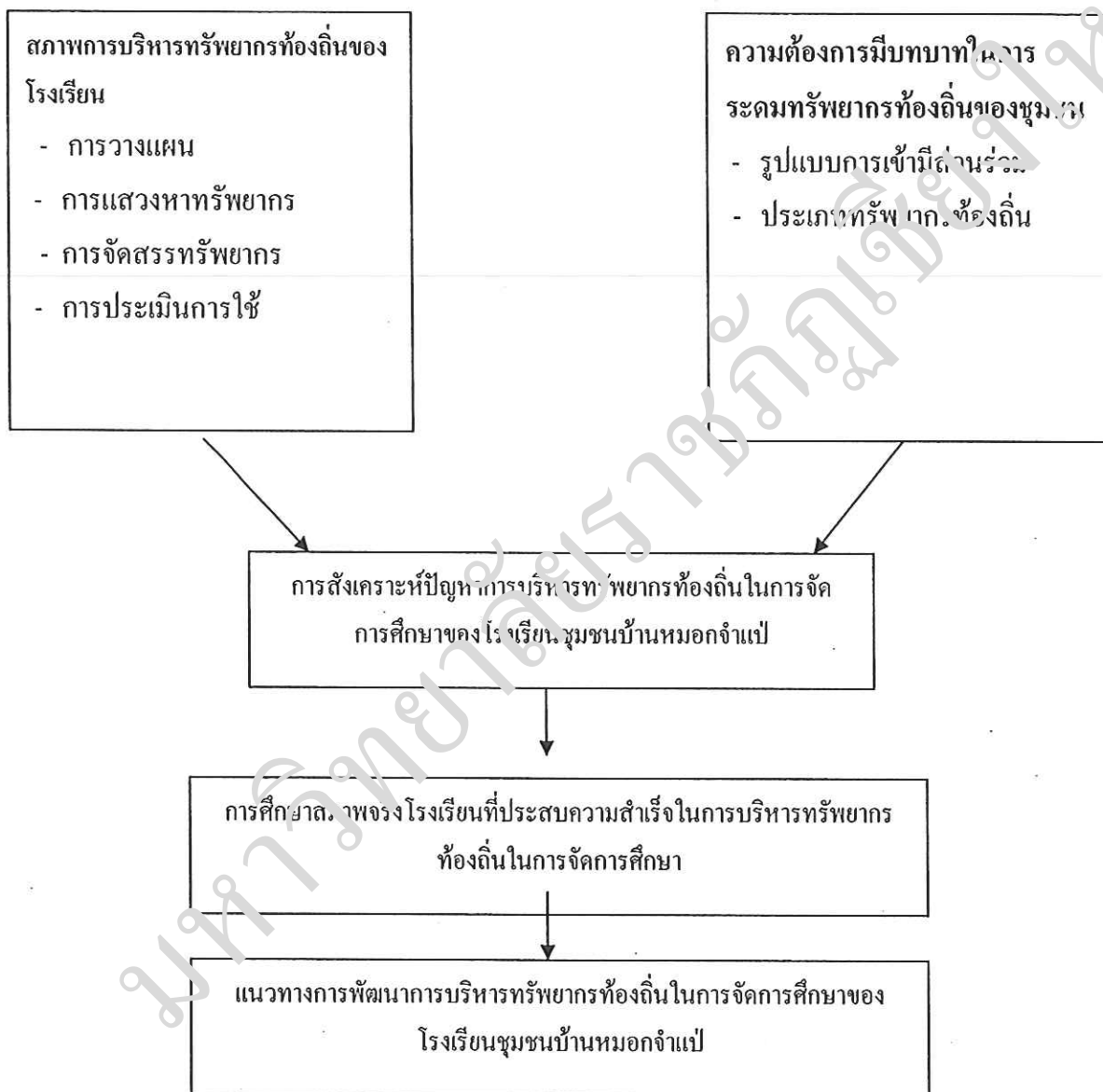
มาฮาบิร (Mahabir, 2003) ได้วิจัยเชิงปฏิบัติการสำรวจความต้องการวัสดุและทรัพยากรทางการศึกษาสำหรับเด็กที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ยากจนทำการสำรวจความต้องการทรัพยากร ทาง

การศึกษา สำหรับเด็กที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ยากจน และยังทำการสำรวจถึงสิ่งที่สามารถเรียนรู้ได้จาก โปรแกรม ผลการวิจัยที่สำคัญพบว่า หนังสือวัสดุทางการศึกษาที่ยังต้องการมากที่สุด แต่หากพิจารณาให้ลึกลงไปอีกก็พบว่าสิ่งที่จำเป็นนอกเหนือจากนั้นคือ หนังสือแบบสองภาษา นิตยสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ ปากกา ดินสอ กระดาษ แผนที่ และลูกโลกที่มีข้อมูลในปัจจุบัน อุปกรณ์ทาง ศิลปะวีดีโอเพื่อการศึกษา รวมทั้งคอมพิวเตอร์ด้วยและยังเป็นที่น่าทึ่งด้วยเมื่อพบว่าระดับของการ อ่านออกเขียนได้ของนักเรียนไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยเพียงแต่ทรัพยากร และเงินทุนเท่านั้นแต่ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรด้วยการวิจัยเสนอแนะวิธีแก้ปัญหาเกี่ยวกับการ ขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษาไว้ว่า ควรสร้างเว็บไซต์สำหรับครูขึ้นมาเพื่อใช้สื่อสาร ขอรับ บริจาคในสิ่งที่ต้องการ และการเสนอแนะที่จะบริจาคให้อีกฝ่ายหนึ่ง การขอรับบริจาคทรัพยากร ทางการศึกษาจากชุมชนอย่างต่อเนื่องและควรมีการสนับสนุนให้จัดสร้างหน่วยงานที่เป็นสาขา ของ สภากองทุน Federally Funded America Reads Challenge Program ด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการดำเนินงาน การรับมอบของที่ได้รับบริจาคอย่างต่อเนื่อง และควรมีการพิจารณาเพื่อทำการบริจาคหนังสือ จาก โรงเรียนที่อยู่ในอำเภอเดียวกันและมีวัดอยู่มากเกินความจำเป็นเพียงมอบให้กับโรงเรียนที่อยู่ในบริเวณ ใกล้เคียงกันเพื่อลดปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษาลงไว้บ้าง

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การใช้การบริหารทรัพยากรท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนโรงเรียนมีดังนี้ ประเภทที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งมาก ที่สุดคือทรัพยากรบุคคล ได้แก่ พระ ผู้ปกครองนักเรียน วิทยากรหรือผู้รู้จากท้องถิ่น ในการบริหาร ทรัพยากรเงินทำได้โดยการขอรับบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาและใช้ตามวัตถุประสงค์ของเจ้าของเงิน ทรัพยากรทางธรรมชาติสถานศึกษาได้แก่ พืช ดิน ไม้ ต้นไม้ต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา มากที่สุดใน ส่วนของการบริหารทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นสถานศึกษาใช้ วัดประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และเป็น ที่อบรมพัฒนาบุคลากร และงาน ทรัพยากรทางสังคมสถานศึกษาใช้กิจกรรมวันสำคัญของท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการศึกษา มากที่สุด ปัญหาที่พบมากและแนวทางแก้ปัญหา คืองบประมาณในการ จัด การศึกษา มีแนวทางแก้ไขโดยจัดการระดมทุนจากชุมชนและวางแผนกำหนดแนวทางปฏิบัติใช้ ชัดเจน ส่วนกิจกรรมมีส่วนร่วมชุมชนในการพัฒนาสถานศึกษาเช่นการระดมทรัพยากรในการพัฒนา อาคารสถานที่ การร่วมกิจกรรม การส่งเสริมสนับสนุนวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น การมีส่วนร่วมใน ด้านการวางแผน การประสาน การจัดสรรทรัพยากรและการประเมินผลมีน้อยเป็นเพราะประชาชน ไม่มีความรู้ ไม่มีเวลา ภาวะเศรษฐกิจของประชาชนไม่ดี และในการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ นั้น โรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิดของนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิและผลการวิจัยต่างๆ สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการวิจัยการพัฒนาการบริหารทรัพยากรท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชุมชนบ้านหมอกจำแป่ ดังแสดงในภาพที่ 2.5

ภาพที่ 2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย